

Da'vat

Дарс ила тарбия орасида бир оз фарқ бор бўлса ҳам, иккиси бир-биридан айрилмайдурган, бири нинг вужуди бирига бойланган жон ила тан кабидур.

Абдулла АВЛОНИЙ

ТАШАББУСЛАРСИЗ
УЗОҚКА БОРИБ
БЎЛМАЙДИ

2-бет

МЕНМОНХОНА
ХАЙРАТ БИЛАН
ЯШАМОК БАХТИ
5-бет

9-бет

ЭКОЛОГИЯ
МУВОЗАНАТИ
ИНСОН
МУВОЗАНАТИДИР

11-бет

МУАЛЛИМА АЁЛЛАР
УЧУН ҚИЗИКАРЛИ
ХАБАРЛАР
14-бет

Ibrat

Андижон туманидаги Й. Охунбобоев номли жамоа хўжалиги ҳамда "Намуна" савдо-сотик ишлаб чиқариш бирлашмаси жамоаси Ҳакан қишлоғи болалари учун 320 ўринли янги мактаб биноси куриб берди.

Ўзбекистон Республикаси Президентининг ФАРМОНИ Тошкент Давлат университетига «Ўзбекистон Миллий университети» мақомини бериш тўғрисида

Ватан ва миллат тараққиёти йўлида фидойилик кўрсатган жадид зиёлиларимизнинг буюк хизматларини эътироф этиш, тарихий ҳақиқатни тиклаш, ёшлар қалбидаги истиқлол гояларига садоқат туйгуларини тарбиялаш, умуминсоний ва миллий илм-фан қадриятларини авлодлар онгига терсан сингдириш, Тошкент Давлат университетининг азалий юксак мавқеини ўз жойига кўйиш, Кадрлар тайёрлаш миллий дастурида белгиланган вазифаларни амалга ошириш мақсадида:

1. Тошкент Давлат университети, Ўзбекистон Республикаси Олий ва ўрта махсус таълим вазирлиги, Фан ва техника давлат кўмитаси, Маърифатпарварлар ва Тарихчилар жамиятлари, Мустамлакачилик даври курбонлари хотирасини абавийлаштириш бўйича жамоатчилик комиссияси ва бошқа бир қанча жамоат ташқилотларининг тарихий ҳуҷжатларга асосланган хулоса ҳамда таклифларини инобатга олиб, Мирзо Улуғбек номидаги Тошкент Давлат университетининг асосчилари жадид зиёлилари, унинг ташкил этилган санаси эса 1918 йил 12 май деб белгилансин.

2. Тошкент Давлат университетининг нафакат республикамизда, балки минтақамида ҳам биринчи замонавий олий таълим муассасаси эканини, олимлар ва ўқитувчилар жамоасининг фан ва таълим соҳасидаги юксак салоҳиятини, Ўрта Осиё давлатларида таълим ва илмий-тадқиқот тизимини шакллантиришдаги мухим ўрни ҳамда халқаро нуфузини назарда тутган холда унга «Миллий университет» мақоми берилсин ва у Мирзо Улуғбек номидаги Ўзбекистон Миллий университети деб аталсин.

3. Қуидагилар Ўзбекистон Миллий университетининг асосий вазифалари этиб белгилансин:

ёшлар қалбидаги истиқлол гояларига садоқат, ватанпарварлик ва фидойилик туйгуларини камол топтириш, уларни мустабид тузум йилларида қатагон қилинган фидойи ватандошларимиз хотирасига хурматэтиром руҳида тарбиялаш, ҳақиқимизнинг бекиёс илмий-маданий меросини чукур ўрганиш;

жамиятнинг илмий-маданий салоҳиятини юксалтириш, аҳоли ўртасида илмий қадриятларни тарғиб қилиш, ёшларнинг маннавий-маърифий савиясини ошириш;

миллий университет таълим тизими мини илгор илм-фан ютуқлари асосида тақомиллаштириш, мамлакатимиздаги барча университетлар учун ўкув, илмий-услубий, маннавий-маърифий масалалар юзасидан таянч ҳамда етакчи олий таълим муассасаси сифатида фаолият кўрсатишига эришиш;

жаҳон андозаларига мос фундаментал тадқиқотлар олиб бориш, фаннинг мухим соҳалари бўйича янги илмий мактабларни шакллантириш ва улар фаoliyatining давомийлигини таъминлаш, ривожланган мамлакатларнинг университетлари билан илм-фан ва олий таълим соҳасида ўзаро тенг манфаатли ҳамкорликни янада кенг йўлга кўйиш.

4. Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси бир ой муддат ичida мазкур Фармоннинг бажарилиши юзасидан тегишли қарор қабул қилисин.

Ўзбекистон Республикаси
Президенти
И. Каримов

Тошкент шаҳри,
2000 йил 28 январь

МИРZO УЛУҒБЕК НОМИДАГИ ТОШКЕНТ ДАВЛАТ УНИВЕРСИТЕТИНИНГ ТАСИС САНАСИНИ ЎРГАНИШ БЎЙИЧА ТАШАББУСКОР ГУРУҲ МАЖЛИСИННИНГ

БАЁНИ

Тошкент шаҳри

2000 йил 27 январь

ти раиси

О. Шарафутдинов — «Жаҳон адабиёти» журнали бош мұхаррири, профессор

И. Фауров — «Миллий тикланиш» газетаси бош мұхаррири

Ў. Ҳошимов — Ўзбекистон халқ ёзувчisi

(Давоми 2- бетда)

МАҲ КЕЛАЖАГИГА ИШОНЧ БОР

24-25 январь кунлари Москва шаҳрида бўлиб ўтган саммити якунлари доирасида ҳалқаро террорчиликка қарши кураш чора-тадбирлари, давлат раҳбарлари кенгаши раисини сайлашга оид ва бошқа масалалар кўриб чиқилди. Расмий делегациялар иштирокида ўтказилган ялпи мажлисда Россия Президенти вазифасини бажарувчи В. Путин давлат раҳбарлари кенгашининг раиси этиб сайланди. Ўзбекистон Президенти Ислом Каримов Ҳамдўстлик бурилиш босқи-

чидаги турган ҳозирги пайтуда унинг етакчилари энг принципиал қарор қабул қилиганини — В. Путинни давлат раҳбарлари кенгашининг раиси этиб сайлаганини таъкидлаб ўтди. Бу, деди мамлакатимиз раҳбари, МДҲнинг келажагига катта ишонч уйғотади.

Шунингдек, саммитда Ҳамдўстлик нинг ижория кўмитаси ҳамда иқтисодий кенгаши фаoliyatiга доир ва бошқа масалалар мухокама қилинди. Учрашувда МДҲнинг навбатдаги саммитини шу йил апрел ойида Москва да ўтказишга келишиб олинди.

Haftaning muhim voqeasi

ҮЙИН БИЛАН ҮЙГУН МАШГУЛОТ

Бошланғич синф үқувчилари күпрөк үйин ҳаракатларында машгулоттардың ёқтыра-дилар. «Математика фани шунчалық жиғділіккі, уни бир оз білеса ҳам қызықарлы қылыш имконини құлдан ықармаслик фойдаланып!», деган эди бир аллома. Мен иш тажрибамдан шу холосага көлдімкі, үқувчиларга ҳәттій мавзуларда билим-малака берішида уни үйин фаолияти билан боғлаша жаши натижада беради. Бошланғич синфларда математика дарссиның үтишда тест саволларын үйин орқали үтказыб күрдім вабу яхши натижада береди.

Бунда: үрик дарахты чизилген магнитли доска, қалин қоғоздан ясалған үрик меваси-нинг шакллари ва саватчалар бўлиши керак. Үрик меваларининг сони синфдаги үқувчилар сонига, саватчалар эса, қаторлар ёки гурухлар сонига тенг бўлади. Магнит доскасига қис-тириш учун үрик дарахти расми чизилган ва үрик меваларининг орқа томонига оддий қалам билан тест саволларни жавоблари ёзилган бўлади. Қайси жавоб тўғри бўлса, қалам билан белгиланади. Чунки бу қаламда ёзилган тест саволларини ўчириб, кейинги дарсларга янгисини ёзиш мумкин.

Үйиннинг бориши: магнит доскасига үрик дарахти чизилган бўлади. Унга эса үрик меваси шакллари ёпиштирилайди. Натижада үрик дарахти хосил бўлади. Үқитувчи үқувчиларга гурухларга бўлиниб,

Sinab ko'ring

үрик териш мусобақасида қатнашишни айтади. Гурухларга үрик солиши учун биттадан саватча беради. Бу шартни баражиш учун гурухдан тартиб билан биттадан үқувчи чиқади. Үрик дарахтидан биттадан үрик мевасини узиб, унинг орқасидаги тест саволининг аниқ жавобини қалам билан белгилashi керак. Кейин үрикни саватчага солади. Үйинда энг кўп тўғри жавоб белгилаган мева терган гурух болиб бўлади. Үқитувчи ва қолган үқувчилар тест саволларини тўғри белгиланишини назорат қиласи.

Агарда үқувчи тест саволининг жавобини нотўғри белгиласа, у үрикни писмаганини узган ҳисобланади ва бу үрик саватчага солинмайди. Навбатдаги үқувчи чиқиб белгилайди ва давом эттиради. Натижада шу гурух орқада қола бошлайди. Голиб чиқсан гурухга байроқча берилади.

Бу үйинни үтказиши орқали үқувчиларнинг дарсга қизиқишиларни ортиб боради. Бу эса уларни мустақил фикрлашга ўргатади. Болалар аста-секин тест саволларини қизиқиб баражидилар. Оддийдан мураккабга боргандан қийналиб қолишмайди. Биринчи синфдан бошлаб ўтиб борилган ана шундай тест саволлари кела-жакда яхши натижада беради.

Майрам РАХМОНОВА,
Сурхондарё вилояти Ангор
туманиндағы 5-мактабнинг
бошланғич синф
үқитувччиси

ФИДОКОР МУАЛЛИМА

Ислоҳот ва ўзғаришлар жараённанда мактаб раҳбарини бош ислоҳотчи, дейишиди. Бу – ҳақ гап. Гап шундаки, мактаб раҳбари лаёқати, искеъоди, тадбиркорлиги, нуғузи қандай бўлса, у ерда юз берадётган янгиланишлар даражаси ҳам шундай бўлади. Инчунун, Жиззах вилояти Бахмал туманинга қарашиб Мирзо Улуғбекномидаги 33-урта мактаб директори Гулжаҳон

Пардаеванинг ўзи доимо ҳамкасларига ибрат кўрсатади. Үқитувчиларнинг дарсларини таҳлил қилиб, уларга маслаҳатлар берини эса кандай қилмайди. Она тили ва адабиёт фани дарсларига ҳам янгиликлар олиб киради.

Суратда: мактаб раҳбари Гулжаҳон Пардаева навбатдаги машгулотини ўтаяпти.

ДАҲОГА ЭҲТИРОМ

Кўргонтепа туманинда ягона ҳисобланган Бобур номли 20-гимназия интернат-мактабида Навоийнинг 559 ишмий юбилийига тайёргарлик кўриши авж паллага кирди.

— Ижтимоий-гуманистар фанларга ихтисослашган ушбу гаргоҳда алломаларимизнинг ижодий меросини байрам ва кечалар орқали ёшларимизнинг онгига сингеришишнинг ўзига хос усули яратилган,—деги гимназия директори Раъно Бакирова. — Шунинг учун бўлса керак, жорий үқув ўилига тарих, агадиёт ўйналишлари бўйича ўнлаб үқувчиларни измуртабан ва вилоят олимпиадаларида фахрли ўринларни эгаллаб, республика олимпиадасига қатнашиши хукуқини кўлга кириттилар. Гимназияда таҳсил олаётган 200 нафар ўйигит -қизларимизнинг барчасига ижодкорлик лаёқати мавжуд. Уларни "Маҳорат" ижодкорлар клуби бирлашириб туради. Ҳафтанинг душанба ва чоршанба кунларига гимназияда агадий кечалар ўтказиш анъянага айланган.

Шаҳноза ЖЎРАЕВА
"Туркистон-пресс"

ЁШЛАРГА ЭЪТИБОР

Бугунги кунда Наманган вилояти Янгиқўрғон туманинда ёшлар орасида жиноятчиликнинг олдини олиш ва ёш авлод маънавиятини ошириш борасида туман ички ишлар ходимлари бир қатор тадбирларни ишлаб чиқдилар. 1997 йил охири 1999 йилнинг декабрь ойигача бўлган даврда ёшлар орасида жиноят содир этиш 15 фоизга камайгани фикримиз далиллар. Туман ИИБ ходимлари балоғатга етмаган болалар орасида 2 хил ўйналишдаги умумий ва иккаки тартибда тушунтириш ишлари олиб боришишмоқда. Мактаб үқувчилари билан биргаликда "Сиз қонунни биласизми?" сарлавҳаси остида очиқ дарслар уюштирилди.

Лекин тумаңда ёшларнинг маданий дам олишлари учун етарли шароитлар яратиб берилмаган. Шунинг билан бирга ёшларнинг спорт билан шугуланишлари учун спорт зали, спорт анжомлари ҳам етарли эмас. Мавжудлари ҳам бугунги кун талабарига умумий жавоб бермайди. Туман мутасадди раҳбарлари ички ишлар ходимлари билан биргаликда бир ёқадан бош чиқарип, ёшларга керакли шароитларни яратиб берсалар, тарвақайлаган дарахтларга тиরмашиб чиқиб, унинг учуда кечқурнгача йиглаб утирадик.

**Музаффар
САЙДАЛИЕВ**

Мактабимизда грипп бошланиб, шифокорлар каттаю кичикни тиббий күрикдан ўтказишарди. Улар мен дарс утадётган синфга кириб келишаркан, үқувчилик даврим эсимга тушди.

Болалигим қишлоқда утган. У пайтларда қишлоқ аҳолиси унча-мунча касал бўлса-да, негадир врачлик пунктига боравермасди. Ка-

да бир куни мактабимизга докторлар келишди. Синфда шивир-шивир бошланди. Орқа партада утирган "шеф" бирдан ўзини деразага урди. Ортидан биз ҳам. Синфда фақат қиз болалар қолишиди.

Буни қарангки, қочиб бориб тўпса-тўғри... қабристонга бекинибиз. Биримиз у мозор орқасида, биримиз – бунисида. Директоримиз

ИҲЛОС

(бадиа)

саллил ҳозиргидай оммавий тус олган пайтларда эса докторлар уйма-уй юриб муолажа қилишарди. Биз болалар уколдан ўлгудай қўрқардик, шунинг билан бирга ёшларнинг спорт билан шугуланишлари учун спорт зали, спорт анжомлари ҳам етарли эмас. Мавжудлари ҳам бугунги кун талабарига умумий жавоб бермайди. Туман мутасадди раҳбарлари ички ишлар ходимлари билан биргаликда бир ёқадан бош чиқарип, ёшларга керакли шароитларни яратиб берсалар, тарвақайлаган дарахтларга тиরмашиб чиқиб, унинг учуда кечқурнгача йиглаб утирадик.

Эсимда, еттинчи ё саккизинчи синфда ўқиётганимиз-

қўлида хипчин билан ҳайдаб чиқаргандилар ҳаммамизни...

Мана, бугун Яратган эгам менга у кишининг йўлларини берди. Синфдаги тинчлик ва осойишталики кўриб ич-ичимдан шукурлар қила-ман. Айниқса, ушанда қабристонга бекиниб, "у ёк" қа жуда шошганимизни алам билан хотирлайман ва раҳматли директоримизга ихло-сим янада ошади.

Каримжон КЎЧКОРОВ,
Тошкент шаҳридаги
28-мактаб директори

МАЗМУНИЛИ МАЛАКА

Киши булишига қарамасдан, А. Авлоний номидаги ХТХМОМИ хоналарида баҳор нафаси уфуриб турибди.

Хоналар шинам, янги педагогик технология ва Таълим стандартлари талабларига жавоб берадиган жиҳозлар курс тингловчиларининг диккатини ўзига жалб қиласи. Шундай хоналарнинг бирда турли вилоятлардан ташриф буюрган мактаб раҳбарлари йигилишиб, "Таълим тўғрисида"ги Қонун ва "Кадрлар тайёрлаш миллий дастури", ДТС ва янги педагогик технологиянинг таълим-тарбия масканларида

қай даражада татбиқ этилаётгани ҳақида фикр-мулоҳазалар юритадилар. Олийгоҳнинг жонкуяр, фидокор устозларидан Б. Исломов, М. Алимов, Г. Саидов, М. Қоплонова, М. Маннолова, М. Абдулаева, С. Зияевларнинг ҳар бир ўтган ҳаёттӣ, мазмунли маъruzalari мулокот сифатида бўлиб, биз тингловчиларда катта таассурот қолдирди. Устозларнинг сермазмун мулокотлари билан бир қаторда ўзларининг жойлардаги таълим-тарбия ишлари ва

муаммолари хусусида курс тингловчиларидан Самарқанд вилоятидан У. Тўхтамишев, Қашқадарё видояти Китоб туманидан Қ. Самадов, жиззах-

Tinglovchi fikri

лик А. Бердиков, З. Тураев, М. Тошпӯлатова, навоийлик З. Тошев, М. Бобоев, Тошкент вилоятидан Б. Назаров ва С. Пайзовлар қызықарлы фикр-мулоҳазаларини билдирилар. Таълим-

жараёнини юқори даражага кўтариш борасида билдирилган бу фикр-мулоҳазаларни ҳам бошқа курс тингловчилари ўзларига катта методик ёрдам сифатида қабул қилишди. Курс раҳбари Ж. Набиҳоновнинг ширинсухан, маданиятли ва маънавиятли инсон эканликларини биринчи сұхбатданоқ билдирилди.

Олийгоҳда ўтказиладиган ҳар бир учрашув, айниқса, Республика ҳалқ таълими вазири Ж. Йўлдошевнинг барча тинг-

ловчиларга қарат қилган мурожаатлари барчамизда катта таассуротлар қолдирди.

Бу учрашувлардан гурухимиз тингловчилари "Таълим тўғрисидаги" Қонун, ДТС талабларини амалга оширишда, Соғлом авлод йилидаги барча қилинадиган ислоҳотларда биз педагогларнинг зиммасига янада улкан масъулият ва талабчанлик юкланишини ҳис килдилар.

Г. РАУПОВА,
Қашқадарё вилояти
О. БУРҲОНОВА,
Самарқанд вилояти

Бугунги олий ўқув юрти талабаси вақт келиб, мутахассисга айланади.

Тошкент Давлат Фармацевтика институти республикамиз дорихоналарига кадрлар тайёрлаб берадиган ягона даргоҳ эканлиги сир эмас. Ушбу саҳифамизда мазкур ўқув юрти ҳаётидан ҳикоя қиласиз. Үнда:

- Тарихдан бир шингил
- Олтин даврнинг олтин лаҳзалари
- Олимлар яратган дорилар
- Ҳамкорлик мавзулари ўрин олди.

Yuzma-yuz

ОЛТИН ДАВРНИНГ ОЛТИН ЛАҲЗАСИ

Институт биноси, унинг ховлиси, аудиторияларидаги орасатлики, замон талабларига мос равишда безатилган турлар кўргазмали бурчаклар, лавхалар дикъатимизни тортди. Айниқса, янги моделдаги замонавий компютерлар масканга кўрк бағишилаб турибди. Хуш, олтин давр соҳиблари — талабалар нима дейишар экан?

Хумор Нишонова — фармацевтика факультети II курс талабаси:

Фармацевтика соҳаси менга жуда қизиқарли. Дарсларга фаол қатнашаман. Муаммолар деярли йўқ. Бугунги талаба — эртанги мутахассис. Биз мустақил, озод юртнинг эркин талаба ёшлиаримиз. Ўзимиз, изланишимиз, дунёкарашимиз билан дунё ҳамжамиятига дадил кириб боришимиз шарт. Демак, ўқиш, уқиб олиш учун олтин дамларни беҳуда ўтказмаслигимиз лозим.

Шоҳимардон Норов, шу факультет, шу курс талабаси:

Гоҳида муайян касб-кори йўқ, хунари, билими бўлса ҳам уни қаерда кўрсатишни билмайдиган, баъзан эса қийинчиликка дуч келганда довдидрайдиган, руҳан тушкунликка бериладиган, доим енгилнинг остидан, оғирнинг устидан ўтиб, умуман жамиятга, давлатга, юртига, халқига нафи тегмайдиганларни кўрсан, нафратланиб кетаман. Бизнинг ёшлиаримиз, бугунги талабалар бунинг акси ўлароқ фаол, ижодкор ва изланувчан бўлмоқлари лозим. Бугун ёшлиарга қўйилаётган талабалар, жумладан биз ўқиётган институт талаби ҳам худди шундай.

Ўзбекистон Соғлиқни сақлаш вазирлиги таркибидағи дори воситалари ва тиббий техника сифатини назорат қилиш Бош бошқармасига 44 дан ортиқ препаратларнинг меъерији техник ҳужжатлари топширилган бўлиб, 1997 йилга қадар 17 та препарат учун ишлаб чиқариш ва тиббётда қўллашга руҳсатнома олинди. 6 та фармокологик модда клиник синовдан ўтмоқда, еттитаси дори воситалари сифатини назорат этиш ва экспертиза лабораторияси синовидан, 14таси эса экспертиза босқичларидан ўтляти. Бунда институт олимларининг ҳам улуши бор.

Қуйида улардан айримларининг рўйхатини эълон қиласиз.

* Тозаланган мўмиё субстанцияси. С.Искандаров, С.Аминов.

* Мўмиё таблеткаси 0,1.

С.Маҳкамов, М.Усуббоев, М.Қурбонова.

* Сув вазелин эмулсия асоси. З.Назарова, С.Аминов.

* Бентонит гели — ёрдамчи модда. З.Назарова, С.Аминов.

* Самарқанд бўзночи гули. И.Харламов.

* Майда гулли тог райҳони

ОЛИМЛАР ЯРАТГАН ДОРИЛАР

ути. Т.Пўлатова.

* Тукли эрва ўти. Қ.Юнусова.

* Диазолин таблеткаси 0,5 ва 0,1 г. С.Маҳкамов, М.Усуббоев, У.Назаров.

* Ёввойи сабзи уруги. Х.Комилов.

* Ферамид таблеткаси

Fan va hayot

0,5 г. М.Усуббоев, С.Маҳкамов.

* Сариқ андиз. А.Ибрагимов, А.Ганиев.

* Саминчўп. Ҳ.Холматов. М.Исомуҳамедова, Ў.Аҳмедов.

* Далаҷой ўти. Ҳ.Холматов.

* Регел қўзиқорин ўти. А.Ганиев, Т.Пўлатова.

* Арслонқўйруқ ўти. Т.Пўлатова.

* Жилонжийда. Ў.Аҳмедов, Ҳ.Холматов.

* Осиё ялпизи. Т.Пўлатова.

* Кийик ўти. Т.Пўлатова, А.Ягудаев, Р.Тўлаганов.

* Жўхори попуги. М.Раймова, Ҳ.Комилова.

* Чучукмия қуруқ экстракти таблеткаси. Ҳ.Юнусова, Ҳ.Жалилов, С.Искандаров, С.Аминов.

ҲАМКОРЛИК

Фармацевтика ва Агробиотехнология факультетлари жамоаси Марказий Осиё ҳудудига ўсадиган бойдоривор ўсимликлардан дори-дармон тайёрлаш, уларни стандартлаш каби йўналишлар бўйича Тошкент Фармацевтика за-

Rishta

води билан ҳамкорлик қиласи.

Завод буюртма-

йили институт уларга 25 нафар мутахассис кадрларни тайёрлаб беради. Талабаларни пул, маблағ билан таъминлашни завод ўз зиммасига олган.

Саҳифани Насриддин БОТИР тайёрлади.

Суратларда: институт ҳаётидан лавҳалар.

Бурҳон РИЗОҚУЛОВ олган суратлар.

Tarix va bugun

ТАРИХДАН БИР ШИНГИЛ

Тарих ҳозирги ва келажак авлод учун ҳаёт сабоги бўлиб хизмат қиласи. Бир доинишианд шундай деган экан: “Уз тарихини билмаган ҳалқ иккى авлоддан кейин ўлади”.

Ҳаётда ҳар бир нарсанинг ўз тарихи бўлади. Дейлик, шеърият мулкнинг сultonи Алишер Навоий ўз бешинчи асрда яшаб ўтди, лекин унинг бозига қолдирган бой тарихий мероси авлодабад яшаб, ҳалқимиз учун хизмат қилмоқда.

Тошкент Давлат Фармацевтика институти ҳам ўз тарихига эга. Бу тўғрида маданий ва маътирий ишлар бўйича ректор мувонии Неммат Олимов шуларни сўзлаб берди:

Шуролар даврида рус шовинизми авж олдирилди. Маданий-маърифий, миллий қадриятларимиз ерга урилди, камситилди. Одамларимизнинг гурур ва ифтихори бўлган жонли тарихимиз қораланди, ҳис-туйгуларга кишин солинди, мустақиллик учун курашган пешвалоримиз катта этилди, гурурни топталди. Институтимизнинг барпо булиши ва унинг тараққиёт ўйли катта бир утмишдир.

Фармацевтика институти 1937 йилнинг 16 июляда Тошкент тиббiet институтининг айрим кафедралари таркибида ташкил топган. Унинг очилиши факат Узбекистон учун эмас, балки бутун Марказий Осиё миқебида фармацевтика таълими ва фанини ривожлантишида катта бир тарихий воқеа буди.

Уша даврда олийгоҳга раҳбарлик қилиш бошқа миллат вакиллари қулига топширилган эди. Чунончи, Э.Ю.Шурпе (1937 йил), П.Ф.Архантельский (1937), А.С.Волинский, П.А.Недрит (1938 йил)лар институтга директорлик қилишган. Кейинчалик маҳалий миллат вакилларидан кадрлар этишиб чиқиб, раҳбарликни зиммаларига ола бошадилар. Чунончи, профессор Д.Соҳибов, академик Е.Туракулов, профессорлар Н.Нишонов, М.Азизов, Э.Гошмуҳамедовлар турли ишларда раҳбарлик қилиб келдилар.

Институтда таълим ишлари изга тушиб кетди. Бу кимнинг хизмати? Албатта, профессор-уқитувчилар жамоасининг. Айниқса, бу борада Узбекистонда хизмат курсатган фан арбони, профессор Маннон Азизовнинг хизматлари бениҳоя каттадир. Укишининг фармацевтика соҳасидаги илмий изланишлари катта бир архивни ташкил қиласи. Координати биримлар соҳасидаги кашфиёт у кишини илмий жамоатчилик орасида машҳур қилди. “Ферамид”, “Коамил” дориларининг вужудга келиши шундай яхши имкониятлари билан бўлди.

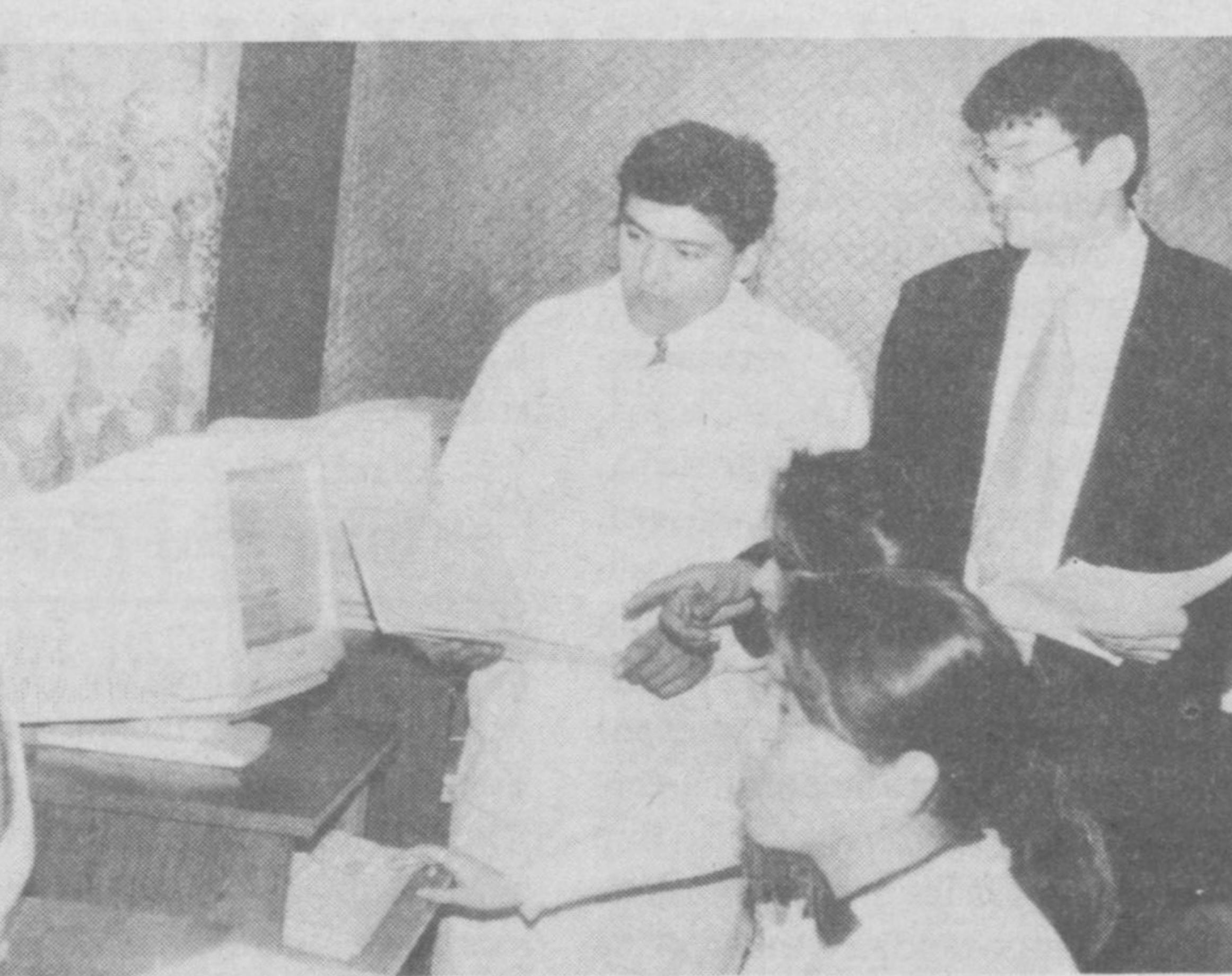
Маннон Азизов қарийб 15 йил институтни бошқарди.

Академик Е.Туракулов, Узбекистонда хизмат курсатган фан арбони, профессорлар А.Муртазов, Р.Хазанович, К.Иоффе, З.Уманский, А.Хошимов, З.Манулкин, Узбекистонда хизмат курсатган уқитувчи, доцент А.Рахимов ва бошқалар фаолиятисиз институт тарихини тасаввур қилолмаймиз.

Биламизки, ишлар утиб, бу гунимиз ҳам утмишга айланниб қолади. Ҳозирги вақтда институт минглаб ёшлар уқиши истагида оқиб келадиган даргоҳга айланган. Үнда ҳар бир кунни қайнок утказиш имкониятлари изланмоқда.

Институт ректорати томонида 1999 йилнинг 13 октябрида кучга кирган 126-сонли бўйрүкка биноан, факультетлардаги 65 нафар мураббий ва 110 нафар талабалар маънавиятини юксалитиришга хизмат килувчи “Мальнивий бустони” мажмуйи фаолият курсатмоқда.

Хуллас, Марказий Осиёда ягона ҳисобланган бизнинг Тошкент Давлат Фармацевтика институтида мутахассис кадрлар тайёрлаш бўйича амалга оширилаётган ишлар дентиздан бир томчи. Бу томчилар йигилиб, бора-бора улкан денгизга айланшига шубҳа йўқ.

Бу инсонни кўпчилик танийди, кўпчилик танимайди ҳам. Деярли ҳар куни мўъжазгина хонасига келиб кетади, ўнлаб, юзлаб беморлар билан мулоқот қиласди. Даволайди. Ўриндикка камтаргина ўтиради. Ишига шўнгигб кетганидан атрофидагиларга эътибор қилмайди. Ўз ишидан бирор натижа топганида, бошини кўтариб, пешонасини рўмолчаси билан артиб қўяди. Сўзга киришади. Майнин оҳангда гапиради. Бир кўрсангиз билиб оласиз – қалбида, кўзида меҳри борлигини.

Оллоназар аканинг инсоний қиёфасига хос бўлган яна бир неча гапларни айтиб ўтиш мумкин. Гарчи у тиббиёт соҳасида дунё таниган, юртимиз довругини ошираётган, жаҳоншумул кашфиётлар соҳиби, Нью-Йорк фанлар академиясининг аъзоси бўлса ҳам. Аммо бу сафар у билан бўлган сұхбатимизни эълон қилиши мъекул топдик.

Тошкент шаҳар врачлар малакасини ошири институти ультратовуш диагностикаси кафедраси мудири, тиббиёт фанлари доктори, профессор Оллоназар Дўстмуродов асли қашқадарёлик. Ультратовуш диагностикаси тўғрисидаги 170 дан ортиқ илмий мақолалари Венгрия, Украина, Белоруссия ва бошқа кўплаб хорижий давлатларда нашр қилинган. 42 ихтиронинг янги соҳасига – анатомик ўзгаришлар тиббиётига ва контраст экография усулига асос солган. Қизиқсиниб сұхбатимизни шу мавзудан бошладик.

— Сиз айтган анатомик ўзгаришлар тиббиёти нима ўзи? Улар бугун қай дара жада амалиётда?

— Аввало тиббиётта боғлиқ бўлгани учун, мен сўзимни шундай бошламоқ чиман. 2000 йилнинг "Софлом авлод ийли" деб эълон қилиниши мени ва барча шифо аҳлини беҳад кувонтириди. Бунинг замира катта стратегик мақсад ётади. Президентимиз Ўзбекистон келажагини жисмонан бақувват, руҳан юксак, ижтимоий таъмин этилган баркамол авлодда кўрадилар. Буни қандай тушунмоқ, керак?

Табиатдаги мавжуд барча тирик ҳужайраларнинг Хейфс лимити бўлади, яъни яшовчанлик қобилияти. Масалан, қарга уч юз йил, баъзи ҳайвонлар бир кун яшайди. Уларнинг яшовчанлик қобилияти йўқолиши Хейфс лимитининг тугаси билан белгиланади. Шу мънода дунёда барча касалликлар деярли аниқлаб бўйинди. Рак касаллиги бундан мустасно. Сабаби унда ўлмас Хейфс лимитлари мавжуд. Шунинг учун ҳам унинг давоси йўқ. Тиббиётдаги шаклланган усул эса бугун инсоннинг касалликка чалинганидан кейин эмас, соғломлик пайтида текширув ўтказишни талаб қиляпти. Бу соғломликни ўзқотмаслиkdir. Кўпчилик тиббиётнинг асосий вазифасини касалликни аниқлаш, даволашда деб билади. Энди эса унинг вазифаси ўзгаряпти; соғлом авлодни касал бўлмасдан олдин кўриш. Буни иккинчи тиббиёт деса ҳам бўлади. «Софлом авлод ийли»ни шундай тушунмоқ, керакки, эртаниг жамият эгаларини ҳеч касалликларга чалинтирмасдан том маънода соғлом қилиб вояга етказиш. Бу ёш авлодга катта тарбия ва эътибор билан қарашни кучайтиради.

Анатомик ўзгаришлар тиббиёти эса касаллик беги бермасидан, тўкаби таъсир усуллари қайд қилиши мумкин бўлган пайтдан бошлаб аниқлаш ва даволашдир. Шу пайтгача клиник тиббиётда бемор шифокорга мурожаат этганидан сўнг муолажа бошланади. Биз яратган анатомик тиббиётда эса шифокор соғлом одамга мурожаат қиласди. У соғлом одамни текширувдан ўтказиб касалликни аниқлайди ва даволайди. Анатомик тиббиёт ўзида тиббиётнинг барча қарашни кучайтиради.

ди ва кўшимча равища анатомик ўзгаришлар бўлганди одам организмни ҳолатини ўрганади. Ҳудди космик тиббиёт организмнинг вазнлизлиқдаги ҳолатини ўргангандай. Ҳозирги пайтда анатомик тиббиёт организмнинг турға нуксонларини, турли ҳасталиклирни, она қорини текширишда, ўт-тош, буйрак-тош касалликларнинг асоратсиз турларини аниқлаша ўз ифодасини топмоқда. Келгусида оймавий шифокорлар анатомик тиббиёт имкониятларини аниқлашади. Биз шу усулга асосла-

ни кўп хотирлайман. У киши химия фанидан дарс беради. Тиббиёт институтига кирганимда ҳам у берган сабоқ, илмга ошнолиқ сири доимо йўлдош бўлган. Иккинчи бир хислати чин инсоний камтарлиги эди. Қабулимдаги беморнинг енгил торганини сезам, Эргаш акани хотирлайман. Ўндаги инсоний фазилатларнинг юксаклиги, дил озорлиги йўқлигини эслайман.

— Ўзингиз ҳам ўқитувчи, ҳам устозсиз. Шу пайтгача 12 нафар фан номзоди, иккича фан доктори тайёрлаган экансиз. Ўндан ортиқ ёш олимларнинг илмий ишларига раҳбарлик қиларсаниз...

— Бир нарсага сира тушунмайман. Нега бизда фан

энг аввало инсон онгига дунёдаги энг олий орзу – соғлом бўлиш орзу – эканлигини сингдиришга йўналтирилмоғи керак. Соғлом бўлиш – энг олий орзу, бу орзу бой бўлиш, уй қуриш, машина олиш, тўй қилиш ва бошқа барча орзуларнинг энг одида турмоги керак. Зеро, соғлом бўлмаган кишига дунёдаги барча бойлик ва лаззатлар бегона бўлиб қиласди. Унга ҳеч нарса татимайди. Ноң ейиш, кийим кийиш ҳисси қанчалик заруратга айланган бўлса, соғлом бўлишга интилиш ҳисси ҳам шундай зарурат бўлмоғи керак.

Собиқ тузум давридаги "бепул тиббий хизмат" одамларни саломатликка интилиш ҳиссидан маҳрум қилиб қўйганди. Одамларда касал бўлсан, дўхтири тузатади деган тушунча бўларди. Бунинг оқибатида соғлика учнадиги эътибор берилмасди.

Энди ҳалқимизда мана шу "саломат бўлишга интилиш" ҳиссисини шакллантиромимиз лозим. Бунинг учун саломатликнинг ҳар бир дақиқасини, соатини, кунини пул билан ўлчашни ўрганмоқ керак. Яъни, битта одий ҳасталик кишига жисмоний зарардан ташкири қанча моддий зарар етказишини, битта касални ташхислаш ва даволаш қанча туршиши жонли мисолларда кўрсата билишимиз лозим.

Одам табиатида эринчоқлик бор. Биз мана шу эринчоқлик дардига қарши курашни йўлга қўймомимиз лозим. Вақтида овқатланиш, дам олиш, ишлаш, ухлаш ва жисмоний тарбия

ниб эхинококкоз (жигар қурти) ҳасталигини, турли сурункали яллиганишларни, ўт-тош, сийдик-тош касалликларнинг аниқлаша ва даволашнинг янги усулларини ишлаб чиқдик.

— Қайсиdir китобда ўқигандам, шифокор юзидағи табассум беморга бериладиган биринчи тиббий муолажа эканлигини. Батъи шифокорларда бундай ҳолатни учратмайсиз.

— Биласизми, шифокор беморнинг баданига қўлини ўйганида касаллик белгиланни билиб олиши мумкин. Тана ҳарорати, кўз қараши, нафас олиши, оғиз ҳиди ва бошқа ҳаракатлар бўнга сабаб бўлади. Демоқчиманки, шифокор бемордаги касалликни аниқламасдан олган муолажани бошлаши керак. Бу, сиз айтгандай унинг табассум қилиши. Бемор ўта сезигир бўлади. Қўпол ҳаракат унинг касалликнинг оғирлаштириши мумкин. Қўп жиҳатдан масала шифокорнинг олган тарбияси ва маънавиятига боғлиқ бўлади.

— Биринчи ўқитувчинингизни қандай хотирлайсиз?

— У жуда меҳрибон эди. Аниқ эслайман, одигина юарди. Аммо унинг ширин-сўзлиги ҳаммасидан устун турарди. Исли Нормўмин эди.

Ҳозир ҳам мактабда таълим берган устозларимни кўрганимда, болалигим кўз олдимдан ўтади, уларга меҳрибон янаям жўшиб кетади. Улар қалбимизга "Илм" деб атальмиш сирли оламнинг муҳаббатини солишган. Ва, мана шу муҳаббат билан ҳануз яшайман, илм олайман, ижод қиляпман. Айниқса, марҳум ўқитувчим Эргаш Бобоқулов-

энг аввало инсон онгига дунёдаги энг олий орзу – соғлом бўлиш орзу – эканлигини сингдиришга йўналтирилмоғи керак. Соғлом бўлиш – энг олий орзу, бу орзу бой бўлиш, уй қуриш, машина олиш, тўй қилиш ва бошқа барча орзуларнинг энг одида турмоги керак. Зеро, соғлом бўлмаган кишига дунёдаги барча бойлик ва лаззатлар бегона бўлиб қиласди. Унга ҳеч нарса татимайди. Ноң ейиш, кийим кийиш ҳисси қанчалик заруратга айланган бўлса, соғлом бўлишга интилиш ҳисси ҳам шундай зарурат бўлмоғи керак.

Тартибга ўрганиш учун ҳам тарбия керак. Бу соҳага Шарқ, хусусан, бизнинг ҳудудимиздан етишиб чиқсан алломалар катта эътибор беришган. Улар қолдирган рисолаларда тиббий тарбиянинг етук ифодасини кўриш мумкин. Ибн Сино, ар-Розий ва бошқа ўйлаб мутафаккирларимиз ўзларининг пурхикмат сўзларини асарларига битиб қолдирганлар. Ҳатто баъзи рисолаларда ҳомилани қандай тарбия қилиши, ҳималарни истеммол қилиш ҳақида ҳам батафсида маълумотлар берилган.

— Демак, тиббий муолажа бемор тўшагидан бошланади, деган фикр ўз кучини ўқитаркан-да...

— Ҳа. Эски иборалар энди ўзгарди. Тиббий муолажа соғлом одамдан бошланади. Унинг вазифаси соғлом одамнинг касалликка чалинишига йўл қўймаслик. Мазкур вазифа уч ўйналишда аниқлашади. Шунинг учун

Мехмонхона

Биринчиси, бу давлат миёнсида аниқлашадиган вазифа бўлиб, атроф-муҳит, озиқ-овқат, кийим-кечак, сув-тупроқни тоза саклаш – экология йўналиши ҳисобланади.

Иккинчиси, соғлом турмуш тарзи. Бу инсоннинг бевосита ўзи аниқлашадиган вазифаси.

Учинчиси, соғлом одамларнинг тиббий мониторингини йўлга қўйиб, уларда қасалликни барвақт аниқлашадиган тарзи. Бу тиббиёт ходимларни томонидан аниқлашадиган вазифаси.

Эътибор қилган бўлсан, сұхбатимиз яна соғлом авлод мавзусига келиб тақалапти. Шуни алоҳида таъкидлаш керакки, мустақилликка эришганимиздан сўнг республикамиз ҳукумати томонидан инсон саломатлигини сақлашга доир жуда катта ишлар қилинди.

Ийрик тадбирлардан биринчидан юртимизда автомобил саноатининг вужудга келишидир. Бу ҳаво мусаффолигини сақлашда ёрдам беради. Янги автомобилларда аниқлашадиган вазифаси касални ташкирини жуда кам миқдорда зарар етказади. Нефть ва дон мустақиллиги тўкин ҳаётни ифодалайди. Енгил саноатдаги ўзгаришлар озиқ-овқат ва кийим-кечак тозалигини таъмин этмоқда. Тиббиёт соҳасида ҳам талай ютуқларга эришилди. "Софлом авлод учун", "Экосан", "Ибн Сино" жамармалари тузиди. Улар ҳозирда фаолият кўрсатади. Даволаш муассасалари тиббий технологиялар билан таъминланди. Янги диагностика ва даволаш усуллари ишлаб чиқимоқда.

Ватанимизда умрబод ультратовуш мониторинги концепцияси ишлаб чиқида ва аниқлайтида табибида. Бу концепциянинг моҳияти – ҳомила пайдо бўлгандан то инсон ҳаётни сўнгигача ультратовуш ёрдамида текширилб турилади. Касаллик барвақт аниқланиб, асорат бермасдан даволанади. Масалан, беморда буйрак тоши катталашиб кетса уни жарроҳлик йўли билан даволашади. Агар у олдиндан аниқланса, 2-3 миллиметр ҳажмдалигида, тиббий муолажа билан тушириб юбилишидади.

— Сизни шеърият ошноси, бадиий асарларни тўлқинланиб гапириб беради, дейишиади. Адабиёт, умуми тибобати ўқиши сизга нима беради?

— Ҳайрат. Китоблар мени ҳайратлар оламига етаклайди. Шеърни ҳайрат билан севаман, китобни ҳайрат билан ўйлайди. Ҳайрат билан илмга шўнгийман. Ҳамма ишмуга ҳошиш эмас, ҳайрат билан кириб бораман. Мен учун асосийи шу. Нима топаман, ёки йўқ, бу бошқа масалан. Оламнинг, инсон ва ҳайвонларнинг яратилишидан ҳайратланмай бўладими! Она қорнидаги ҳомилани кузатганимисиз. Бизда маҳсус ускуналар ёрдамида уни кўриш имконияти бор. Бу, мўъжиза, ҳайратланиш эса қалбни ўйғорлади. Мен ундан ширин азоблар тутаман.

— Сұхбатимиз сўнгтида, сизга "Маърифат" мемони бўлганингиз учун ташаккур билдираман.

Сұхбатдош:
Бахтиёр АБДУСАТТОРОВ.

БОЛА БОШИДАН ...

"Болаларни ривожлантириш ва мактабга тайёрлаш" таянч дастури ишлаб чиқилғанлигидан газетхонларимиз хабардор. Бу дастур дастлаб Республикализинг 17 та мактабгача таълим муасасаларида тажриба-синовдан ўтиди ва ҳар бир туманинг 2 тадан мактабгача таълим муассасалари яна тажриба-синов майдончаси сифатида танлаб олинди.

Худди шундай тажриба-синов майдончаси сифатида танланган муассаса Фарғона вилояти Учкўприк туман ҳалқ таълими бўлимига қарашли 19-“Шодлик” мактабгача таълим муассасасидир.

Тўғриси, бу даргоҳа келганимда қишлоқ ҳудудида жойлашганлиги учун болалар тарбиясига, улар дунёқарашини ўстиришга катта аҳамият бе-

1

рилмаса керак, деб ўйладим. Лекин хоналарни, у ердаги кўргазмали куроллар, болажонлар севиб томоша қиласидан мультфильм қаҳрамонларининг расмлари, турли жиҳозларни кўриб ҳавасим келди. Бонча мудираси Каримахон Маҳмудова ўз ишини биладиган, уддабурон, болаларни жондилдан яхши кўрадиган аёл экан. У киши менга тажриба-синов майдончасида қилинаётган ишлар хусусида қўйидагиларни гапириб берди:

— Бизнинг мактабгача таълим муассасамиз тажриба-синов майдончаси сифатида танлаб олинганидан жуда хурсанд бўлдик. Биз болажонларни мактабга тайёрлаш, уларда мустақил фикрни ривожлантириш мақсадида дастур ишлаб чиқилмасдан аввал ҳаракат бошлаб юборган эдик. Мана, кўриб турганингиздек, ҳар бир гуруҳ болаларнинг ёшига мослаб тузилган. Ўзин бурчаклари ҳам турли кўргазмали куроллар билан тўлдирилган. Ўзбекона безатилган бурчакларда болажонлар ўзбек урф-одатларини, миллий қадриятаримизни ўрганадилар. Ўзлари мустақил тўй,

2

бешик тўйи, ҳашар каби саҳна кўринишлари намойиш этадилар. Биз фарзандларимиз ўз фикрига эга бўлган, мустақил тафаккур юритадиган йигит-қизлар бўлиб етишинлар, деб ният килганимиз ва бу ниятимиз амалга ошиши учун ҳаракат қилилгиз. Бир нарсадан жуда хурсандман. Аввалидек белгиланган режа асосида, қаттиқ тартибида болани бу даргоҳда ушлаб турмаймиз. Яъни, болага шу соатда ухла, шу соатда расм чиз, шу соатда ўйна, деб ҳеч ким айтмайди. Бола турли ўйинлар асосида ўз дунёқарашини шакллантириб боради. Бола бу ерда зерикмайди. Чунки улар кизикадиган, болажонларга керак бўладиган ҳамма нарсанни муҳаёй қилганимиз.

Бу даргоҳ ҳақида, у ерда қилинаётган ишлар ҳақида яна кўп гапириш мумкин. Тажриба-синов давом этмоқда. Унинг истиқболини вақт аталмиш олий ҳакам кўрсатади.

Зеро, ниҳол қанча эрта ва қунт билан парвариш қилинса, у биз истаган мевани беради.

Шарифа МУРОДЖОН қизи

3

Тарбиячи болаларга бир қанча ҳайвонларнинг расмини кўрсатаркан, улардан сўради:

— Болажонлар, булар қандай ҳайвонлар?

— Ўй ҳайвонлари, — деди Дилафрўз.

— Баракалла. Энди мана бу расмга қаранг-чи, бу қайси ҳайвон экан?

— Бу ўй ҳайвонларидан қўй, — деди Жамшид.

— Қўй нима ейди?

— Ўт, — деди Феруза.

— Қўйларни ким боқади?

— Чўпон, — деди Дилмурод.

Тарбиячи Мунира Зиямуҳамедова ўрта гуруҳ шириентойлари билан ўтказган машгулотда мушук, кучук, эчки, сигир ва улар болаларининг номланиши, қандай овоз чиқариши, нималар билан овқатланиши, келтирадиган фойдалари ҳақида савол-жавоб ва тошишмоқлар орқали болаларнинг билимларини мустаҳкамлади.

— Бугун болажонлар, сизлар билан “От ва унинг боласи тойчок” ҳақида суҳбатлашамиз, — деди тарбиячи.

Таянч дастурда ўрта гуруҳлар учун фақат сигирнинг ўзи берилган бўлса, мужассам машгулотда Мунира Зиямуҳамедова ижодий ёндашган ҳолда бир

қанча ўй ҳайвонлари ва болаларининг номланиши, келтирадиган фойдаси, уларни севиш, парвариш қилиш йўллари ҳақида тушунча берди ҳамда топишмоқлар билан танишиди. Тарбиячи машгулот жараёнда “Тойчоклар” ўйинидан ижодий фойдаланди.

— Болани тўгри талаффуз қилишга ўргатиш учун, — дейди тарбиячи Мунира Зиямуҳамедова, — логопед Жа-

Мадина Жўраева раҳбарлигида катта гуруҳ ва Раъно Раҳимова бошчилигига тайёрлов гуруҳларида ҳам тажриба-синов ишлари амалга оширилаётir. Р. Раҳимова ўтган мужассам машгулотда нутқ ўстириш билан риёзиётни ўзаро боғлаган ҳолда қиши ойлари билан танишиди. 10 сони ичидаги тўгри ва тескари санаш, 10 ичидаги сонларнинг қўшини сонларини топиш, предметнинг қоғоз сати-

Tajriba-sinov maydonchalarida

лаш” дастурида, — дейди боғча услубчиси, ҳалқ таълими аълочиси Саодат Мажидова, — болаларнинг жисмоний, ақлий ва маънавий ривожланишига аҳамият берилган. Тажриба-синов олиб борилётган гуруҳлардаги машгулотларда дастур қисмлари ўзаро боғлаб, ижодий ёндашган ҳолда, асосан ўйин

ТШМОИда бир неча бор намойиш қилинган.

Боғчада жисмоний тарбия таълим-тарбия мазмунининг асосий йўналишларидан ҳисобланади. Жисмоний тарбия ўқитувчиси Лутфулла Солиҳов машғулотларда болаларнинг жисмоний ривожланишини таъминловчи ҳаракатли ўйинлар номи, югуриш, сакраш қоидалари ва унда фаол иштирок эта олиш, ёшига мос тарзда белгиланган нормативларни баҳариш, сафланиш, чақон ҳаракат қилиб чиниқтириш машқлари олиб бораётir.

Бу ерда болаларларнинг мантиқий фикрлар қобилиятларини ривожлантирувчи 2 та Монтессори методи асосидаги тўлиқ жамлама ва тарқатма доналар мавжуд.

Аҳил, изланувчан жамоада тарбия топаётган ўғил-қизлар буюк давлатимизнинг муносаб ворислари бўлиб етишишларига ишончимиз комил.

Дилбар ХЎЖАЕВА

Суратларда: боғча ҳаётидан лавҳалар.

Б.РИЗОҚУЛОВ олган суратлар.

ҚУВНОҚПАР ДАВРАСИ СӨҒПИҚ ГҮПШАНИ

мила Юнусова ва Нилуфар Қодировалар ёрдамида “Қувноқ филча” эртагидан фойдаланяпмиз. Болалар қизиқиб тақрорлашаётir. Дастурдаги “Нўхат полвон ва туз” ҳақида эртак бирмунча мурakkabroq бўлгани сабабли қайта тақрорлашга тўгри келаётir. Болаларнинг қабул қилиши қийинроқ кечяпти. Гуруҳ тажриба-синов майдончаси бўлгани боис ўргатяпмиз. Менимча, мазкур машгулотни йил охирида ёки катта гуруҳда ўтилса мақсадга мувофиқ бўларди.

Пойтахтнинг Акмал Икромов туманинага 19-болалар бўлгасида “Болаларни ривожлантириш ва мактабга тайёрлаш” дастури бўйича

ҳида жойлашган ўрнини аниқлаш, катак қоғозга кўпбурчакларнинг моделини тасвирилашга ўргатди. Болаларнинг йил фасллари, қиши ойлари, унинг хусусиятлари ҳақида тасаввурларини аниқлади. Шунингдек, нутқ ўстириш машгулотида сўз ва бўғин ҳақида, товушларнинг юмшоқ ва қаттиқ талаффуз қилиниши, унли ва ундош товушлар ҳақида билимлари мустаҳкамланди.

Болалар бўлгасида 14 та (3 таси маҳсус — нутқида нуқсони бўлган болалар) гуруҳ мавжуд бўлиб, уларда 370 нафар жажжи ўғил-қиз тарбияланади. Тажрибали тарбиячилар Оқила Маҳмудова, Холида Тошибоева, Маргуба Шокирова, Ҳалима Алимоваларнинг очиқ машгулотлари ХТХМОМИ ҳамда

орқали ўтилаётir. Дастур мавзуларидан келиб чиқиб, ижобий томонларидан оддий параллел гуруҳларда ҳам фойдалана бошладик. Ёмон бола йўқ, ёмон тарбиячи бор. Тарбиячи болаларни дилдан севса, сабр-тоқат билан яхши ишласа бола, албатта, ўзлаштиради.

Маскандар рақс, инглиз тили, рус тили, пазандалик, тикиш, юмшоқ ўйинчоқлар, каратэ сингари тўгараклар болажонлар хизматида.

Тажрибали тарбиячилар Оқила Маҳмудова, Холида Тошибоева, Маргуба Шокирова, Ҳалима Алимоваларнинг очиқ машгулотлари ХТХМОМИ ҳамда

ЮҚСАК ТАЪЛИМ – ТАРАҚҚИЁТ ОМИЛИ

Олий ва ўрта маҳсус таълим вазирлигига қарашли ўқув даргоҳлари мураббийларининг илғор мамлакатлар таълим тизимидағи ижобий тажрибаларни ўрганишини қўллаб-қувватлаш мақсадида "Устоз" Республика жамғармаси ўтказаётган навбатдаги семинар "Канада таълим тизимининг хусусиятлари" мавзусига бағишиланди.

Семинарда тўрт нафар канадалик етук эксперталар маҳсус дастур асосида маърузалар киляпти. Ушбу дастурга кўра, машғулотларда замонавий компютер воситаарини ишлатиш, умумтаълим тизимидағи педагогик технологиялар ва масофали таълим усуслари чуқур ўрганилмоқда.

—Турли даражадаги эксперт-ўқитувчилар, хусусан, қасб-хунар коллежлари ва академик лицеилар ўқитувчилари малакасини ошириш келгуси асрда бажариш зарур бўлган таълим ислоҳотларида мұхим аҳамият қасб этади,— деди канадалик эксперт, жаноб Балтер Фроес.

Хориж таълим-тарбия тизимини ўрганиш истагида бўлган қасб-хунар коллежлари ва академик лицеилар ўқитувчиларидан юз нафари семинар машғулотларда иштирок этади. Семинар ниҳоясида иқтидорли ўн нафар педагог тандаб олини, Канаданинг нуфузли олий ўқув юрти ва иммий марказларида мала-ка ошириш учун юборилади.

Семинар Ўзбекистон Олий ва ўрта маҳсус таълим вазирлиги, ташқи ишлар вазирлиги, Канада таълим тизимини қўллаб-қувватлаш "Комюнент коллеж" ташкилоти ва "Устоз" Республика жамғармаси ҳамкорлигига ташкил этилди.

"Туркистан-пресс"

САМАРАЛИ САЁҲАТ

Ҳар бир мустақил давлат ўзининг тараққиёт йўлини белгилашада аҳолининг этник қатлами, жўғрофий жойлашуви ва энг асосий иқтисодий-иммий салоҳиятларидан келиб чиқади. Ўзбекистон Республикаси ўз мустақиллигини эълон қилгандан кейин тарихий тараққиётини ўз ҳалқининг хоҳи-иродасидан келиб чиқиб белгилаган ҳоҳда, ижтимоий-иқтисодий, маънавий-маданий ва бошқа барча ўйналишлар бўйича кенг қамровли ислоҳотларни аширишга киришар экан, аввалимбор, барча ислоҳотларнинг самараси қадрларнинг иммий салоҳиятига боғлиқлигига зътиборни қаратди.

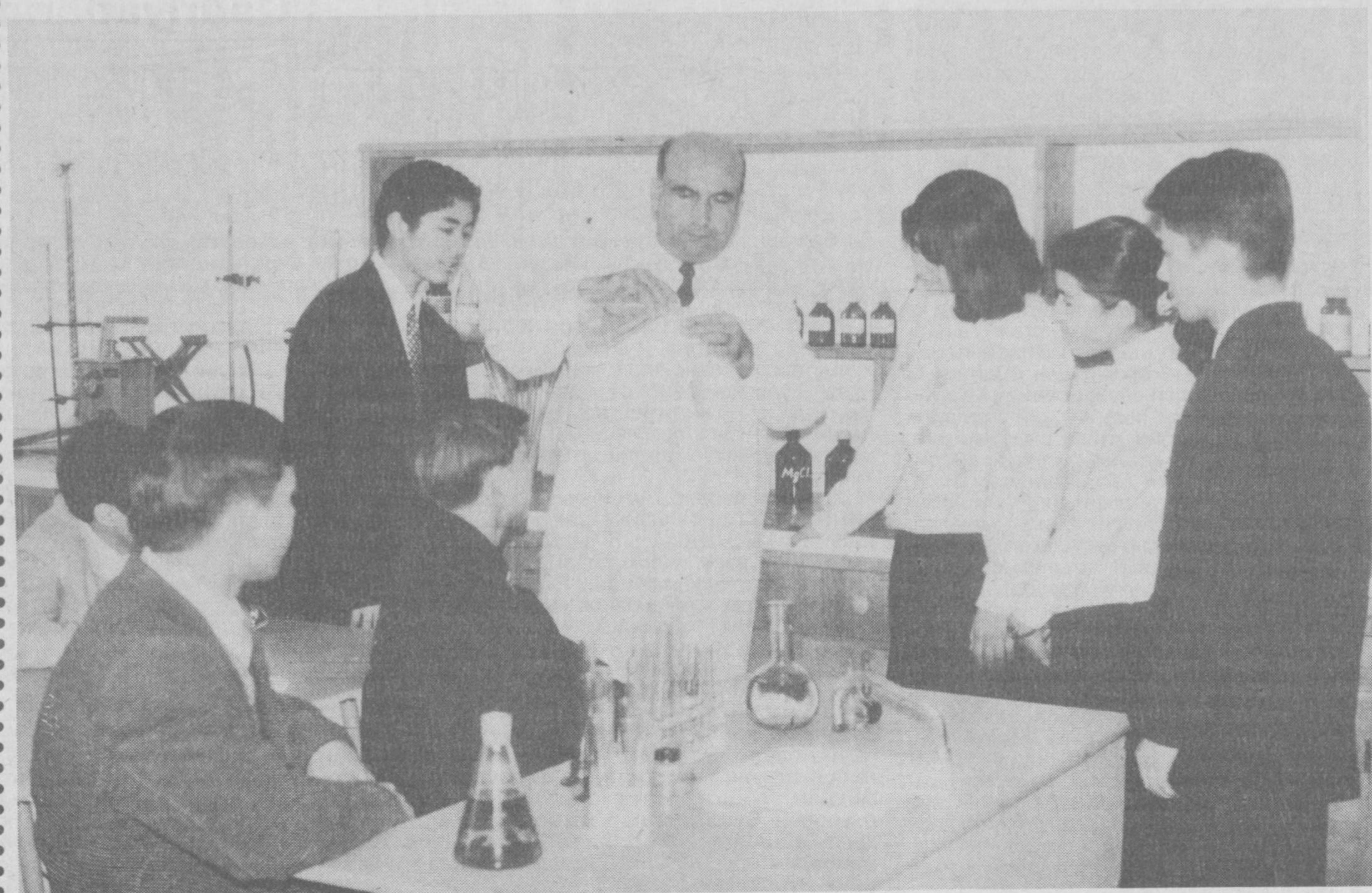
Юртимизда таълим соҳасидаги ислоҳотларнинг асосий мақсади ички ва ҳалқаро муносабатларда рақобатбардош, иммий савииси ўқори, етук мутахассисларни тарбиялашдир. Бу борада ҳалқаро ҳамкорликка алоҳида зътибор бериляпти.

Яқинда Осиё тараққиёти банкининг таълимни молиялаштириш лойиҳасига асосан республикамиздан Франция ва Нидерландия давлатларига 4 та вазирликнинг масъул ходимларидан иборат делегация хизмат сафарида бўлиб қайтдик. Хизмат сафари давомида Париж шаҳридаги энг намунавий ўқув муассасалари ҳамда Франция таълим вазирлигига ва Голландиянинг Фонтис университетларида, қасб-хунар коллежлари, лицеилар, мактабгача тарбия муассасалари ва мактабларда бўлиб, уларда таълим соҳаси бўйича қўлланилаётган янгиликлар билан танишиб, ўргочлашиши имкониятига эга бўлдик. Бу хизмат сафаримизнинг ютуқларидан бири шу бўлдики, жаҳон андоҳаларида мос ўқув муассасаларида тажриба алмашдик.

Бу ҳалқлар таълим соҳасидаги ютуқлари орқали маданиятнинг ўқори чўққисига кўтарилишига ёришган бўлиб, бу ташрифимиз давомида яққол акс этиб турди. Хизмат сафари даврида тарихий шаҳарлардан — Париж, Амстердам ва Айнховен шаҳарлари билан танишиб, уларнинг аждодлари тарихига бениҳоя катта ҳурмат билан қарашларининг гувоҳи бўлдик.

Биз учун энг қувонарли ҳол Европанинг ривожланган давлатларининг кўзга кўринарли қасб-хунар коллежларининг жиҳозланиши ва уларда илғор педагогик технологиялар билан танишиб билан бирга, бу жиҳозлар ва педагогик технологияларнинг яқин кунлар ичida ўзимизнинг ўқув муассасаларига келтирилишига келишилгани ва бу қулийларга ўқувчиларимизнинг эга бўлишидир.

Р. ЧОРИЕВ,
педагогика фанлари номзоди

Тошкент тўқимачилик академик лицеийда кимё фанидан лаборатория дарси.

Б. Ризокулов олган сурат.

Мамлакатимизда мустақиллик-ка өришилгандан сунг барча соҳаларда ислоҳотларни амалга ошириш лозимлиги яққол сезилиб қолди. Юртбошимиз Ислом Каримов томонидан олга ташланган беш ижтимоий-иқтисодий тамоили асосида барча жабҳаларда ислоҳотлар дадиллик билан амалга оширилмоқда. Шу жумладан, ҳалқ таълими соҳасида ҳам ислоҳотларни амалга оширишга катта зътибор қаратилди ва бу борада бир қатор сезилиларни ишлар қилинди.

Жиззах вилоят ҳалқ таълими бошқармасига қарашли бизнинг 32-сон маҳсус мактаб-интернат фаoliyat кўрсатадиганига қарийб йигирма йил бўлган бўлса-да, кейинги тўрт-беш йил давомида бу ерда ўқитиши тизимида тубдан ўзгаришлар юз берди. Энг муҳими, биз ҳаётга йўллаётган кадрларимиз аввалгиларга нисбатан бир қадар юқорироқ билимга, қобилиятга эгалилари билан ажralиб турало-

аҳамият қасб этади. Чунки, мавжуд нуқсонларни йўқотиша ўқувчи логопед ўқитувчидан энг зарур маслаҳат ва йўл-йўриқларни олиб туради. Ана шу йўл билан мавжуд нуқсонлар бартараф этиб борилади.

Баъзи ўқувчиларимга қараб туриб улар ҳар томонлама тўқис болалардан билим жиҳатдан асло қолишимасликларига амин бўламан. Ичкликибозлик, гиёҳвандлик, майший бузулик, табиатни ва атроф-муҳитнинг ифлосланиб кетиши оқибатида жисмоний нуқсонли туғилган бу болалар ҳар томонлама етук бўлишлари мумкин эди-ку, дея ўйланиб қоламан. Ахир, Олло таоло Одам Ато ва Момо Ҳавони, улардан дунёга келган фарзандларнинг тўрт мучасини соғқилиб яратди-ку. Қаҷонгача ота-оналарнинг айбининг жабрини болалар тортади?

Мактабимизда тарбияланадигани ўқувчилар асосан меҳнат бўйича билимга эга бўладилар. Айни чоғда интернатда 11 та тўғарак мунтазам

ОТА-ОНА АЙБИННИГ ЖАБРИНИ БОЛАЛАР ТОРТМАЙДИЛАР

тганини алоҳида таъкидлаб ўтиш лозим.

Билим даргоҳимизда 35 нафар ўқитувчи ва тарбиячилар 150 нафар ўқувчига ўз билим ва тажрибалиларини астойдил ўргатиб қелишибмоқда. Интернатимиз этишириб қичқараётган кадрлар мустақилликмиз мустаҳкамлашга, мамлакатимиз иқтисодининг юқсалishiга ўз ҳиссаларини қўшаётганларидан беҳад мамнумиз.

Мактаб-интернатимиздаги болалар бошқа мактабларининг ўқувчиларидан фақат жисмоний жиҳатдан фарқ қиласди. Бизга қабул қилинаётган ўқувчилар мактаб-интернатнинг педагогик тиббий комиссияси кўригидан ҳам ўтади ва шу комиссиянинг қарори билан жисмоний нуқсон ва камчиликка эга бўлган бола интернаттага қабул қилинади. Янги қабул қилинган ўқувчи аъзо нуқсонига қараб маълум гуруҳларга бўлинади, якяника ва гуруҳ-гуруҳ бўлиб логопедик машғулотларда қатнишади. Жисмоний камчиликка эга бўлган болаларнинг таълим-тарбия олишларида логопед ўқитувчи мұхим

фаолият кўрсатиб турибди. Ўқувчиларимиз бу тўғаракларда бажонидил иштирок этишибмоқда. Ўқувчиларнинг ҳар бир дақиқаси ниҳоятда қизиқарли ўтиши учун маҳсус режа тузилган.

Моҳир қўллар, дурадгорлик, ёш спортчилар, ёш адабиётшунослар, мусиқи ва бошқа шу каби тўғарак раҳбарларидан З. Дўстмуродова, Ҳ. Болиев, Т. Ҳидиров, Ӯ. Файзуллаева, З. Эргашев ва бошқаларнинг сабоқларини ўқувчиларимиз қунт билан ўрганишайти. Шунингдек, ўз фанларнинг фидойилари бўлган И. Да минов, К. Усмонова, Н. Инатов, Ф. Аҳмедовларнинг ҳар бири ўқувчиларимиздаги жисмоний камчиликларни бартараф этиш, уларнинг чуқур билим олишлари учун бутун куч гайратларини сарфлашетир.

Педагогик жамоамиз хизматларининг маҳсулни яққол кўзга ташланиб турибди. Интернатни битириб чиқкан ёшлар ишлаб чиқаришнинг турли жабҳаларида хизмат қилишибмоқда.

**Орзикул РАХИМОВ,
Жиззах шаҳридаги
32-маҳсус интернат-мактаб
ўқитувчиси**

ЎМКҲТда ТАСИС

Маълумки, Европа Иттифоқининг ТАСИС — "МДҲ давлатларнига техник ёрдам" дастури бир неча йиллардан бўён мамлакатимизда ҳам фаолият курсатиб келмоқда. Бу эса юртимизда таълим тизимини таомиллаштириш йўлида олиб борилётган ишларга ижобий хисса кушиб келаётир. 25-26 январь кунлари урта маҳсус қасб-хунар таълими марказида "Ўзбекистонда қасб-хунар таълими ислоҳотига кумаклашув" мавзусида лойиҳани амалга ошириш бўйича семинар бўлиб утди.

Анжуманни урта маҳсус қасб-хунар таълими маркази раҳбари Р. Жураев бошлаб берди. Шундан сунг лойиҳа раҳбари Г. Сонневельд лойиҳанинг мақсади, уни амалга ошириш имкониятлари, қилинаётган ишлар ҳақида сўзлаб, иштирокчиларни қизиқтирган саволларга жавоб берди.

Ўзбекистонда таълим тизимидағи ислоҳотлар бўйича амалга оширилётган тадбирларни қўллаб-куватлаш, ўқув дастурлари тайёрлаш, қасб-хунар таълими тизимини бошқариша жаҳон стандартларига мос янги усулни тақлиф этиши. Уни амалга ошириш учун 3 та қасб-хунар коллежи танлаб олинади ва ҳар бирда икки йуналиши бўйича дастурлар тайёрланади. Шунингдек, тизимга тегиши 40 та ходимнинг малакасини ошириш ҳам кўзда тутилган. Умуман, лойиҳанинг умумий микдори 1 миллион ЭКЮ бўлиб, уни 2 йил давомида узлаштириш кўзда тутилган, — дейли Г. Сонневельд.

Семинарда "Ўзбекистонда қасб-хунар таълимини қўллаб-куватлаш" лойиҳаси муаллифи Ю. Купфер, Узбекистон Республикаси Мехнат вазирлигига бошқарма бошлиги Д. Мияссаров, Урта маҳсус қасб-хунар таълими маркази давлат стандартлари бўлими бошлиги О. Мусурмонов, Урта маҳсус таълимни ривожлантириш институти ректори Х. Рашидов, институт проректори Э. Чориев, Урта маҳсус қасб-хунар таълими маркази раҳబарининг биринчи уринбосари X. Маъсудов йуналишлар бўйича амалга оширилётган ишлар юзасидан сўзга чиқдилар. Шундан сунг семинар шуబаларга бўлинган ҳолда ўз ишини давом этириди.

Иккинчи куни лойиҳа муаллифи Г. Сонневельд лойиҳанинг амалга оширувчиларнинг зиммаларидағи вазифалар, ТАСИС лойиҳасини амалга оширишдаги ташкилий масалалар юзасидан маъруза қилди.

Семинар якуннида керакли ва мұхим хуласалалар чиқарилиб, келгүсінде қилинадиган ишлар режалаштирилиб олинди.

Х.НИШОННОВ

Маълумки, яккахудолик эътиқодига асосланган зардуштийлар дини бутпрастлик, оташпастлик, молпастлигу ашёпастлик эътиқодига қарши узоқ давом этган кураш жараёнида, милоддан олдинги VII асрнинг охири ва VI асрнинг биринчи чорагида Хоразмда шаклланган. Бу диннинг муқаддас китоби “Авесто” пайғамбар Зардушт ва уламолар томонидан ёзилиб, тартиб берилган. Китобда ўша даврдаги ижтимоий, сиёсий, маънавий-маърифий хаётнинг барча соҳалари, жумладан, таълим-тарбияга оид қимматли маълумотлар мавжуд.

Мазкур ёдгорликдаги айрим қайд ва ишоралар, ном ва атамаларга кўра зардуштийликнинг илк куртаклари пайдо бўла бошлаган, эрамиздан олдинги IX асрдаёқ ҳозирги Мовароуннахр ва Хуросон халқлари яшаган минтақаларда таълим ва тарбия хийла ривожланган. Барча қавм ва қабила аҳллари орасида “лажом задан” (отга сувлиқ солиш), “зин задан” (отни эгарлаш), “камарбастан” одатига қатъий амал қилинган. Кўхна сарчашмалар ва “Авесто”даги далиллар кўрсатадики, таълим жараёнида кундалик ҳаёт учун зарур барча билимлар ўқитилган, ҳунарлар ўргатилган. Масалан, чорвачилик билан шуғуллана-диган қавмларда кўпроқ шу соҳага доир ҳунар ва малакалар ўргатилган: қиз болаларга юнгдан ип йигириш, урчук ва чарҳда ишлаш, ҳар хил либослар тўкиш, тикиш, юнг олишни билиш шарт бўлса, ўғил болалар молларни боқиши, урчишиш ва кўпайтириш, туя, отларни парваришиш, уларни бошқара олиш, узоқ яйловларга сурув ҳайдаш, чорвани дарранда ҳайвонлар, қароқчилардан муҳофаза қилиш, ўттиз икки ҳарбий ҳунар-

Moziydan sado

ТАБИАТ ВА МАДАНИЯТНИНГ ИЛК ШАҚШАРИ

Маълумки, Марказий Осиё худудида одамлар бир миллион йилдан буён яшаб келмокда. Археологик қазилмаларнинг далолат беришича, қуий палиолит — илк тош асри (1 миллион 150 минг йил аввал) Фаргона водийсида (Норин ва Бакискан сойи атрофи) одамлар табиат қўйнида истиқомат қилишган. Улар табиат неъматларидан озиқланишган. Табиий озуқа йигиш бўйича тажриба орттириб, юмушларини енгиллаштирганлар ва вактни тежаганлар. Демак, топқир, тажрибали бўлиб, муайян анъаналарини ҳосил қилган уруғ, қабилалар ривожлана борган. Натижада илк ва содда меҳнат анъаналари вужудга келган.

Сел Унгур горида бундан 400-700 минг йил илгари яшаган одамлар табиатни ўзлаштиришда тош қуроллардан самарави фойдаланишган экан. Бу тош қуроллар ибтидоий моддий маданиятнинг дастлабки намуналаридир.

Ўрта палиолит — Мустье даврида (150-130 минг йил аввал) тошдан фойдаланиш маданияти кучайган. Иш қуроллари мақсадида йўнилган “пичоқ”симон тошларда содда белгилар ҳам пайдо бўлган. Тешиктошдан (Сурхондарё) топилган археологик қуроллар одамларда табиат билан боғлиқ илк эътиқод, маданият шакллари вужудга кела бошлаганидан далолат беради. Тешиктошдан (9 ёшли неандертал бола дафн этилган жой) тошли предметлар ва тог эчкиси шохининг топилиши ўша даврлардаги одамларда ўзига хос диний тасавурлар пайдо бўлганини тасдиқлайди (тош ва шох восита сифатида марҳумни гўё ҳимоя қилган). Бола жасадининг ҳайвон шохлари билан ўралгани ўша давр одамларида марҳумларни ҳурмат қилиш анъандори бўлганини кўрсатади.

Инсоннинг биринчи касби темирчилик бўлса, иккинчиси — овчилик бўлган. Овчилик билан бу соҳага оид тажриба, одатлар, турмуш тарзи пайдо бўлади.

турмуш тарзи пайдо булади.

Қоя ва гор деворлариңа ибтидоий одамлар чизган тасвир, расмлар эса бу даврдан бошлаб одамлар ўсимлик, ҳайвонот дунёсими ни англашга ҳаракат қылғанларини, уларда бу соҳага оид тушунчалар шаклдана борганини күрсатади. Жумладан, сұнгти палиолит даврига оид Омонқұтон гори, Оби Раҳмат ва Құлбулоқ, Калача, Сүғ, Учтут топилмалари одамлар овчилик билан кун кечиришгани, ов қуролларидан фойдалана бошлагани, овчилик үйинлари, овға тайёр гарлик күриш машилари пайдо бўлгани ҳақида маълумотлар

Замонлар үтиши билан Урта Осиёда овчилик билан бирга “овчилик үйини” ривож-

ЗАРФОУАГІСАЛАРЫСЫ ЖАДЛЫМ ЖИЗЫМЫ

Qadriyatlarımız

ни билишлари мажбурий бўлган. Ана шу малакалар ҳосил бўлгач, қизлар 15, ўғил болалар 17 ёшида “лажом задан” ва “зин задан” имтиҳонидан ўтган. Натижада улар балоғат ёшига етиб, рўзгор юритиши ўрганиб, “кадбону” (уй бекаси) ва “кад худо” (уй хожаси, оила бошлиғи) бўлиш, чўпон-чўлиғини олиб, от, тую миниб юриш ҳуқуқини қўлга киритишган. Алоҳида иқтидорли йигитлар эса чавандозликка маҳсус тайёрланган, ҳарбий ҳунарларга ўргатилган.

Хунармандчилик, дәхқончилигу боғдор-чилик билан шуғулланадиган худудларда йигитлар “камарбастан” расмидан ўтишган. Бунда қавм оқсоқоллари йиғини ҳар бир йигитни ота касбидан ташқари, ҳарбий билимлар, чавандозлик, кураш тушиш, “күхнавардлик” (ҳар хил түсикларни ошиб, кечиб ўтиш) бўйича имтиҳондан ўтказган. Афтидан, ҳарбий таълимга алоҳида эътибор берилган. Зеро, “Авесто”да 50дан зиёд ҳарбий қуролларнинг, жумладан, шаҳар ва қалъа деворларини бузишда ишлатиладиган, улкан тошларни отадиган палахмон, совут остидан кийиладиган мисдан тўқилган юпқа камзуллар тилга

олинган. Бу далиллар аждодларимиз ҳунармандчиликнинг барча турларини ривожлантиришга эътибор берганликларини кўрсатади.

Зардуштийлик расман қабул қилингач, ибодатхона-оташкадалар ҳузурида подшолик тасарруфидаги маҳсус мактаблар очилган, уларнинг таълим тизими ишлаб чиқилган. Болалар 4 ёшгacha ота-она қўлида, 5 ёшдан 8 ёшга қадар хусусий муаллимлар назорати ва тарбиясида бўлган: қизлар 15 ёшгacha, ўғил болалар 17 ёшгacha жамоат ихтиёридаги мактабларда таълим олишган. Уларга маъқул (диний) ва манкул (дунёвий) билимлар мутаносиб тарзда ўқитилган: улар оташкада тасаруфидаги лармонгоҳ (поликлиника) си-

тўла бажарадиган, ҳар жиҳатдан пок, юксак ахлоқлилик меъёрларини ўзида намоён ён этган, устоз фотиҳасини олган диндор оқ матодан чакмон, кўйлак кийиб, устидан юпқа ҳарир камар боғлаб юриши расм бўлган. Киш пайтларида ҳам асосий либос остидан сидра кийиб юриш шарт бўлган. Бу одат яқин XIII асргача давом этган. Бизнингча, Муқанна бошчилигига қўзғолончиларнинг оқ либос кийиб юрганлиги ҳам ана шу анъана билан боғлик бўлса эҳтимол. Ҳар бир зардуштийни поқтийнат, ҳалол қилиб вояга етказиш талабаридан келиб чиқиб, “Авесто”да тарбиячилар ва муаллимларнинг бурчлари белгиланган.

руғидаги дармонгоҳ (поликлиника), си-
ҳатгоҳ (касалхона)лардан ўтишган, ўқиш
бавосита ишлаб чиқариш билан, ижтимо-
ий-фойдали меҳнат билан қўшиб олиб бо-
ланган. Театршунос олим М. Раҳмонов бу

ҳақда ёзишича, бу ўйиннинг биринчи қисми овга кетиш олдидан ижро этилган, “унда овнинг унумли бўлиши учун ибтидоий одам табиат ҳодисаларига, айрим ёввойи ҳайвонларга сифинади. Улар шарафига турли маросимлар ўтказилади, умумпантомим рақс ижро этилади. Айрим ҳайвонларга ва ов жараёнига тақлид қилинади”. “Овчилик ўйин”ларининг давоми овдан қайтгандан сўнг бўлган: “Кун бўйи ов қилиб, чарчаб қайтгач, кечқурунлари ўз аъзои-баданларига дам бериш, табиий физиологияни олтиёнчадориниң номиданини

Фарсандашарни, жасур, дөнө за түрлийн
ларни биладиган ўғил-қизларни, элни
бало-казолардан ҳимоя эта оладиган

бутуни таассуротларини, қайфийт ва түйүларини, овдан мамнунликларини, тўқлигини, шўхликларини ифодалашарди”.

Таъкидлаш керакки, “овчилик ўйинлари” театр, мусиқа, рақс санъатларининг энг илк унсурлари туғилишида муҳим аҳамият касб этган.

Меъморчилик маданияти ҳам дастлаб табиатдаги қулай жойлардан бошпана сифатида фойдаланишдан бошланган. Ибтидоий одамлар турар жой сифатида табиий горлардан (масалан, Тешиктош гори), ертұла, чайлалардан фойдаланиб, кейинчалик уларга тақлид қилиб, маданий иншоотлар яратишган да баҳорда меҳнат мавсумига киришиш ва кузда ҳосилни йиғиш якунига бағишлиланган маросим-байрамлар юзага келган. Масалан, табиат ўйғониши, кундуз — тун тенглиги, дала ишларининг бошланиш палласида — НАВРУЗ, ёзда энг узоқ кун ва қисқа тун чоғида ҳарорат юқори даражага күтарилиб сувга эҳтиёж кучайганда сувга бағишлиланган тадбир (“Ангом”, “Вахшангом”)лар, йилнин иккинчи ярмида — деҳқонлар ҳосил йиғиб олган вактда “Мехржон” (“Чири-ружи” “Нимсарда”лар), қиши авжига чиқиб, одам

Либос ва безаклар ҳам ибтидой даврда соф табий маҳсулотлардан фойдаланиб яратилган. Биринчи либос ўсимликлар ва ҳайвонлар терисидан бўлган (ҳозирги давргача ҳам табий маҳсулотлардан тайёрланган либослар эъзозланади).

Сүнгти палиолит даврига оид (тажминан, 30-12 минг йил муқаддам) Учтут, Оҳангарон, Самарқанд ҳудудидан топилган меҳнат қуролларида белгилар билан бирга турли табиий унсурлар (куёш, ой, юлдузлар), ўсимликлар ва ҳайвонлар акс этган содда рамзлар бор. Бу безак санъатининг вужудга келганидан далолатдир. Зара Утсой қоятош суратларидан қадимий одамлар турмуши, меҳнати, қуёш, ер, ҳаво ва сувни энг муҳим қадрият деб билишган, уларга мадҳиялар ўқишган улардан нажот сўрашган, уларнинг номи билан онт ичишган, уларга сифинишган Кўпгина қадимий жалқлар қуёшга сифинишган. Масалан, қадимги хунлар тонг саҳарлаб қуёшга сажда қилишган, тунда ойга сифинишган, ҳаво ва сувни эса доимо эъзозлашган Хуллас, табиатнинг тўрт унсури — илоҳий чисобланған.

Меҳнат тақсимоти вужудга келиши, қадимги одамларнинг чорвачилик ва дехқончиликка ўтиши (бу жараён Урта Осиёда милоддан олдинги 3 минг йиллик охiri – 2 минг йиллик бошларига тўғри келади), бу соҳаларга оид одат ва маросимларни ҳам вужудга келтира бошлаган. Дехқонлар ҳаётидаги энг қувончли воқеа – ҳосилни йиғиш, янги ноз-неъматларни татиб кўриш бўлган. Шу тариқа меҳнат жараёнларини акс эттирадиган ўйин ва маросимлар вужудга келган. Бронза давридан бошлаб ўтрок дехқончилик ҳисобланган.

Ердаги инсон учун зарур табиий унсурлар ҳам муқаддас ҳисобланган. Масалан Ўзбекистон ҳудудидаги қадимий одамлар чинор, мажнунтол, арча, тут, ёнғоқ, анор наъматак, исириқ каби табиий ўсимликлар да сеҳрли куч бор, деб ҳисоблашган. Ҳайвонот дунёсига ҳам илоҳий муносабат шакланган. Марказий Осиёда қадимдан бўри, ит хўroz, қўчкор, кийик, тог эчкиси каби ҳайвонлар ҳамда қалдирғоч, бургут (лочин), лайлак, оккуш, каптар муқаддас қушлар тоифасига кирган. Овчилик ва чорвачилик билан машғул бўлган ибтидоий одамларнинг, масалан, бир уруги бургутни тан олишса, иккинчиси – кийикни, учинчиси – отни қадимий одамларнинг ҳисобланган.

ўғлонларни, яхши келажак, порлоқ ҳаётни равшан күз билан күра оладиган авлодни” тарбиялайди. Ўз дини, халқи, юртига меҳр, ҳамжиҳатлигу одамларга яхшилик исташ ўқувчиларга донишманд устозлардан юқади, ёдгорлик бўлиб қолади. Шунинг учун ҳам устозларни “шаҳару қишлоқларда, бутун мамлакатда маънавиятдан таълим берадиган, Оша йўлини тутганлари туфайли, хонадонларга янги аҳкомларни олиб кирадиган, халқ ардоғига соҳиб бўлган тоифалар сифатида олқишлийиз”, дейилади. Ҳатто ота-оналар Яздондан билимли, ўқимишли фарзанд ато этишни илтижо қиласидар: “Менга хонадоним, қишлоғим, шаҳару мамлакатим шуҳратини дунёга кўз-кўз қиласидиган ўқимишли, ишбилармон ўғлон бер”. “Авесто”нинг бир неча ўрнида қиз болалар тарбиясига алоҳида эътибор бериш лозимлиги маҳсус таъкидланган. “Ўғил болаларга нисбатан қиз болалар илму дониш ўрганишга жиддийроқ киришсинлар. Зероки, улар ота-она хонадонида бўлган вақтларида ота рўзгорини тартибга солиб, зийнат бериб юрсалар, жуфти ҳалоли манзилига боргач, болалар тарбияси билан, келажак насл тарбияси билан машғул бўлмоқлари лозим бўлади”. Ҳар бир яхши одам бирон касб билан шуғулланиши, банд бўлиши, “ақл ишлатиб”, “Икки қўллаб ерга ишлов бериб”, “чорва парваришлаб”, “бирон дастгоҳни юргизиб” кун кечирмоғи, беғараз ризқу рўзини топиб емоғи, бировларга муҳтож бўлиб, “қўл узатиб, тиланчилик қилмоқдан” асрармоғи даркор. Ана шу ақида тақозоси ўлароқ, таълимнинг амалиёт билан боғлиқ олиб борилишига аждодларимиз жиддий эътибор беришган.

Хот ва Яштларнинг аксарият парчаларида яхшилик ёмонликка, адолат зулмга, донолик нодонликка зид қўйиб тасвирланниб, биринчиси олқишлиниб, иккинчиси иллат сифатида қораланганидек, яхши устозлар нодон устозларга қарши қўйиб тасвирланган. Ёмон устоз лоқайдлиги, фаросатсизлиги, малакасини такомиллаштириш йўлида заҳмат чекмаслиги билан ёш авлодлар, умуман, одамларнинг зеҳнини ўтмаслаштирибгина қолмай, уларнинг ақлини занглатади, меҳнатга рағбатларини сусайтиради, маънавий жиҳатдан қашшоқлаштириб қўяди: “Ростини айтсам, ёмон устод ҳаётни ғамгин қиласди, жоҳилларни улуғ санаб, буюк аёлу эркакларни Яздан неъматларига етишдан маҳрум этадилар. Улар ўз нодуруст таълими билан халқни энг яқин юмушлардан бездирадилар, нотўғри пандлар билан халқни тирикчилик йўлидан уриб, ёмонлайлилар”.

“Ёмон устод ҳаёт чироғини сүндиради. Улар жоҳилларни буюк билиб, энг мўтабар аёлу эркакларни тангри йўлидан қайтарадилар. Улар ўз нодонликлари билан халқни энг яхши хислатлардан юз ўғиртирадилар; жаҳон халқлари ҳаётини ёлғон гаплар билан паришон кидадилар”

он гаплар билан паришон қиладилар". Зардуштнинг Тангри билан мулоқоти баёнида ҳам яхши ва ёмон устозлар ҳақида мулоҳазалар кўп. "Ношуд, ёмон муаллим ўқувчи қалбидан хирадмандликни йўқотар экан, эй Яздон, ёмон устоддан ўз паноҳингда асра", дейди Зардушт. Яхшилик тимсоли Оша таърифига бағишлиган саҳифаларда ҳам таълим-тарбияга, хусусан, маънавий тарбияга доир дикқатга молик мулоҳазалар бор.

га молик мулоҳазалар бор. Хуллас, энг кўхна ёдгорлигимиз “Авесто”да таълим-тарбиянинг айрим жиҳатлари ҳақидаги қизиқарли далиллар анчагина. Таълимнинг амалий томонлари, устознинг ёш авлод тарбияси, жамият олдидаги бурчи ҳақидаги ана шу мулоҳазалар ҳануз ўз қимматини йўқотган эмас.

рлашиб, уларни муқаддаслаштириб, ўз бүнёдкорлари деб билишган. Энеолит (3-5 минг йил илгари) даврга оид топилған со-
пол идишларда тоғ эчкиси, қўйлар, аждаҳо
ва бошқа ҳайвон тасвиirlарининг кўпроқ
учраши бу даврда тотемистик тушунчалар
муҳим ўринни эгаллай бошлаганидан да-

лолат беради.

Хуллас, қадимги эътиқодлар — одамларнинг табиат сирларини тушуниш йўлидаги дастлабки ҳаракатлариридир. Бунинг на-тижасида фетишистик — табиий нарсаларнинг кучига ишониш; тотимилик — ҳайвон ва ўсимликларнинг илоҳий кучига сиғиниш; анимистик — жон ва рух образидаги кучларга ишониш; полетеистик — кўп унсурларга (қуёш, ер, сув, олов ва ҳоказолар) сиғиниш кабилар юзага келган.

Демак, маданият инсоннинг табиий муҳитдаги фаолияти асосида пайдо бўлган ва ривожланган. Табиатнинг таркибий қисми сифатида эса одамзот пайдо бўлган. Одамзот табиий эҳтиёж асосида маданиятни яратди. Эндиликда инсоният ўзи яратган маданият ва табиатни сақлаши, бойитиши лозим.

Ботиржон ТОЖИХҮЖАЕВ

Ешлар бизнинг келажаги-
миз, деймиз. Улардан катта-
ката ишларни умид қиласми-
з, уларга сүянамиз. Эзгу ниятла-
римиз рүёби учун ёшларимиз-
га имкон қадар шароит яра-
тиша интиламиз.

Бирок юртимиз ёшлари ора-
сида ишлагин, десангиз энса-
си қотадиган, үкигин, ўргангин
десангиз пешонаси тиришидиган-
лар ҳам борки, улар ёшли-
гиданоқ енгилнинг остида,
огирнинг устида юришга ҳара-
кат қилишларига ўзлари сабаб-
чи булишади. Мана, мисоллар:

Сирдарё вилояти Гулистан
шахрида яшовчи М. Дадахонова
уз хусусий дүконининг орка
эшиги бузилганидан эмас, бал-
ки дүкон ичидаги молларининг
үгирлаб кетилганидан күпроқ
азият чекди. Мулкининг бир
кечада гойиб булганидан таш-
вишланиб, милицияга юруди.

Дастлаб дүкондан салкам
150 минг сүмлик турил кийим-
лар ва атир-упалар үгирланган-
лиги аниқланди. Сунгра ўгри-
ларни топишга киришилди.

Олиб борилган тезкор тад-
бирлар натижасида ҳали 25
шыга түлиб ултурмаса-да, 5 ма-
ротаба қора курсига утириб,
судланган, бир неча бор пан-
жара ортида “мехмон” бўлса-
да, эгри кули тўғри бўлмаган
фуқаро Заурбек Беликов дали-
лий ашёлар билан қўлга олин-
ди. Шунингдек, бу кимсанинг
салкам 40 ёшли холаси Евдо-
кия Фашаева ва унинг жазма-
ни Олим Якубов ҳам бу ишга
бош қўшгани учун ички ишлар
булимига келтирилган эди.

Қашқадарё вилояти Нишон
тумани ички ишлар бўлимига
шу туманининг “Пахтаобод”
жамоа хужалигида яшовчи, фу-
қаро Холиёров ариза билан
мурожаат қилиб, кечаси оғил-
хонасидан бир бош қорамоли-
ни үгирлаб кетишганини бил-
диради. Ички ишлар ходимла-
ри зудлик билан ўгрилар изи-
дан тушишади. Кўп ўтмай, жи-
нойн гурух аъзолари қўлга оли-
нади.

Маълум булишича, бу ким-
салар ушбу хонадон эгасининг
молхонаси деворининг бузук-
лигидан фойдаланиб, бу ерда
турган икки молдан бирини
үгирлаб, уйига олиб келишади.
Уч хонали уйидан булак на
оғилхонаси, на сомонхонаси
булмагач, үгирланган қорамол-

ни ўзлари яшаши учун мулжал-
ланган хоналардан бирига кири-
тиб, яшириб қўйишиди. Орадан
маълум вақт ўтгач, улар шерик-
лари ёрдамида қорамолни Қар-
ши шахридаги бозорга олиб бор-
ишиди ва сотиб пулини булиб
олишиб, шахардаги барлардан
бираиди кўнгилхушлик қиласми-

ган Равшан Азимов ва Рустам
Каримовлар қўлга олинди. Минг
метрга яқин мис симларни ўгир-
лаган ушбу кимсаларга нисбатан
тергов ишлари олиб борилмоқ-
да.

Тажрибалардан маълумки,
жиноятчилар асосан кечки пай-
тда, яъни қорону тушган вақт-
ларида ўз қилишларини амал-
га оширишга интиладилар. Шу
боис, ички ишлар ходимлари
тунги вақтда хизматни кучайти-
рилган тарзда олиб боришмоқ-
да. Махсус тузилган “Тунги гу-
рух”га “Маҳалла посбонлари”
аъзолари ҳам жалб этилди. На-
тижалар ёмон эмас. Масалан,
Жиззах вилоятининг Фаллаорол
тумани ИИБ ходимларига
кумаклаштаётган “Маҳалла по-
сбонлари” аъзолари туманининг
“Зарбулоқ” ширкатлар бирлаш-
маси ҳудудида тунда сигир етак-
лаб кетаётган кишини текшири-
ганида, унинг молни үгирлаб ке-
таётгани маълум бўлади. Шунин-
дек, шу туман ИИБ участка ва-
кили, милиция капитани Баҳром
бўлдилар.

Шунингдек, Китоб тумани
ички ишлар бўлими ходимлари
томонидан олиб борилган тезкор
тадбирлардан сунг, туман марка-
зидаги “Това кабоб” ошхонаси-
нинг деразасини бузуб кириш
орқали жами 81 минг 624 сүмлик

ходими Н. Қайлибековлар томо-
нидан тузилган ҳужжатлар айб-
дорга нисбатан қонуний чора
қурилиши учун прокуратурага
юбориди.

“Тозалаш” тадбирида ишти-
рок этаётган “Маҳалла посбони”
аъзоси Эркин Илатов милиция
ходимлари Ш. Аҳмедов ва М.
Этамовларга довоң йули орқали
“Москвич” машинасида 4 яшар
новвосни ўгирлаб кетаётган
шахслар — Жамшид ва Қаҳрамон
Деҳқоновларни қўлга олиш
да жуда катта ёрдам беради.

Тошкент шаҳрининг Миро-
бод туманинага 294-сонли утра
мактабнинг спорт майдончasi
ҳудудидан топилган номаълум
эркак жасади юзасидан тезкор
тадбирларни олиб боришган
ички ишлар ходимлари дастлаб
унинг шахсини аниқладилар.

Марҳум В. Шарунов булиб,
«Узметроқурилиш» бошқармаси-
да ишлаган. Унинг бўйнида қол-
ган излар, қотилнинг изидан ту-
шишга унди. Куп ўтмай, 20
ёшлар атрофидаги икки ўгигит

ҚАЛБ ҚИЙШИҚМИ, ҚҮЛ ҚИЙШИҚ?

ёки ўғирликлар содир этиб ёш умрини ҳазон
қилаётгандар ҳақида

маҳсулотларни, фуқаро Илҳом
Сувоновнинг дүконидан жами 89
минг сүмлик маҳсулотларни
үгирлаб кеттган Баҳодир Назаров
ва Актам Ҳайдаровлар қўлга
олинди. Тезкор тергов жараён-
лари натижасида, уларнинг “Соние”
кичик корхонасига қарашли
«Соние» ошхонасидан 17
минг 500 сүмлик, Мўмин Сайдонин
хусусий дүконидан 42
минг сүмлик ва фуқаро Ярош
Камоловнинг уйидан 40 минг
сүмлик турли хил ўй-рўзғор бу-
юмлари ва озиқ-овқат маҳсулот-
ларини үгирлаб кетганлиги маль-
ум бўлди.

Самарқанд вилояти Пахтакор
тумани ички ишлар бўлимига
туман электр тармоқлари идо-
расидан тушган хабарга кўра,
олиб борилган тезкор тадбирлар-
дан сунг, туманинг Пахтакор
жамоа хужалиги ҳудудидан утв-
чи телефон симларини үгирла-

мусулмонов ва маҳалла посбони
Файрат Қаюмовлар томонидан
кечаси соат 2 ларда от ми-
ниб кетаётган шахс текшириб
қўрилганида, унинг 1978 йилда
Жиззах туманида тугилган, ҳеч
қаерда ишламайдиган Зафар
исмли шахс эканлиги ва унинг
Жиззах тумани Улугбек номи-
даги ширикет хужалигида яшовчи
2-турух ногирони Абдували
Маматқуловга тегишили отни
үгирлаб кетаётгани аниқланди.

Ички ишлар, ДАН ходимла-
ри ва “Маҳалла посбонлари”
иштирокида “Тур” тадбири
утказилаётган пайтда, Самарқанд
вилоятининг Жомбой тума-
нида яшовчи Қобил Ҳамдамов-
нинг “Москвич” енгил автома-
шинасида 400 килограмм балиқ-
ни ноқонуний равишда олиб
чиқиб кетаётганилиги аниқланди,
ушланади. Маҳалла посбони Ру-
стам Абдулаштов ва милиция

гумондор сифатида қўлга олин-
ди ва улар нияти марҳумни
ўлдириш эмас, балки ўғирлик
қилиш эканлигини айтишди.

Бирок, марҳум уларнинг си-
рини очиб қўймаслиги учун...
Ҳа, натижа улар ўйлагандек
бўлмади. Нафақат ўғирлик, бал-
ки қотиллик жинояти ҳам фош
этildi. Энди 22 ёшли Д. Калаш-
ников ва 19 ёшли С. Цваренко
уз қилишига яраша жазо ола-
ди.

Худди шулар сингари Акмал
Икромов туманинага хонадон-
лардан бирига ўғирликка тушиб,
хонадон эгаси, 1915 йил тугил-
ган нафақаҳур Иосиф Ярошев-
скийни ўлдириган, орадан уч кун
ўтмасдан қўлга олинган М. Му-
хаметшин ҳам “Мен ўлдиримоқ-
чи эмасдим, бу ерга бирон нар-
са ўғирлаш учун киргандим”, деб
туриди.

Ҳа, иллат ўз номи билан ил-

Ma'rifatsiz kishilar

лат. У узининг ортидан фақат
узига ухшаган иллатларнигина
эргаштиради, холос.

Тошкент вилоятининг
Оққурғон туманинага Шодлик
кучасида яшовчи “Дүстлик”
хусусий қурилиш корхонаси
бошлиги, 1961 йил тугилган У.
Турсуновнинг уйига юзларига
ниқоб кийган икки номаълум
шахс бостириб киришиб, уй эгаси
ва унинг турмуш урготиги
ни кўрқита бошлайдилар. Бир-
роқ улар қаршилик курсаттач,
У. Турсуновнинг кўлига пичок
билан жароҳат етказиб, уйдан
хеч нарса ололмай чиқиб ке-
тишади.

Тезкор тадбирлардан сунг
ниқоблар йиртилди. Керакли
далил ва исботлар олдида асл
юзларини яшиrolмаган
Оққурғон шахрида яшовчи С.
Холдоров ва куйичирикли Н.
Ильдошевлар қилишилари
га икор булишиди.

Ҳозирда уларнинг бошқа
курсатган кароматлари ҳам
бир-бир сўраб-сурштирилмоқ-
да. Ахир юзни яширишга
урганган ёшлар бошқа ишлар-
ни яширмайди, деб булмайди.
Юқоридаги воқеа тафсило-
тидан маълумки, У. Турсунов-
нинг уйига кирган босқинчи-
лар ҳам хонадондан бирон-бир
нарсани умариш мақсадида
келганлиги сир эмас. Лекин У
Турсуновнинг қаршилиги ту-
файли улар вақт борида жуф-
такни ростлаб қолишган.

Хуллас, жамиятимиз фуқа-
роларининг тинчлигига раҳна
солувчи ҳар қандай ҳатти-ҳара-
кат қонун нуқтаи назаридан
баҳоланади ва жиноятчила-
р қилишига яраша жазосини
олади.

Қолаверса, ўзгалар мулкига
тажовуз қилиш, яширин йўллар
билишни олган мулкни ўғирлаш
кечирилмайдиган жиноятдир.
Шу боис, ижтимоий фойдали
мехнат деса эти сесканадиган,
текин луқма деса узини ўту
чўққа урадиган юқоридаги
сингари кимсаларнинг фаоли-
ятига ички ишлар ходимлари
томонидан атрофлича баҳо бе-
рилмоқда.

**Шуҳрат РЎЗИЕВ,
Республика ИИВ Матбуот
маркази катта инспектори,
милиция капитани**

Таҳриятилизга келаётган муҳтарам
муштарилийлизинг номалари бизни ҳар
доим ҳам шод этавермайди. Кун сайнин ян-
гиланиб, ривожланиб бораётган жамияти-
лизда баъзан бўлса-да учраб турадиган
“кўнгил жароҳатлари” ҳаммамизни ўлаш-
га ундейди. Қуйида ўзини баҳти топталган
аёл деб ҳисоблаган бир муштипар онанинг
мактубини эътиборингизга ҳавола этмоқчи-
миз. Гарчи мактубдаги исмлар ўзгартирил-
ган бўлса-да, сизу биз учун унинг мазмун-
моҳияти муҳимроқлигини таъкидламоқчи-
миз. Қолаверса, бу каби иллатларнинг му-
қаддас даргоҳ - мактабга, ҳар бир босган
қадами билан барчага ибрат бўлгувчи
ўқитувчи ҳаётига тегишили эканлиги ташви-
ли ҳолдир.

Инсон умри бамисоли ариқдаги сувга
ўхшар экан. Болалигимда онамдан бу гап-
ни кўп эшитгандим. Ўшанда ҳаётда шунчалик
мудхиш воқеалар бўлади, деб ўйламас
эдим. Ўрта мактабни жуда яхши тамомла-
дим. Орзум шифокор бўлиш эди. Лекин
бу орзумга эриша олмагач, тикувчиликни
ўрганиб ишлай бошладим.

18 ёшлигимни ҳануз ички кувонч билан
эслайман. Оиламизга совчилар кела бош-
лади. Отам, онам мени турмушга бормоқчи
бўлдилар. “Ота рози - худо рози”, - деди-

лар меҳрибон онажоним. Уларнинг сўзлари-
ни икки қилмай, шоффёр ўигит Содик акага

турмушга чиқдим. Бизнинг энг яхши, серфайз

кунларимиз ҳануз эсимда, бир-бири мизни
жуда ҳурмат қилар ҳақида

Ўша кунларда яшаши мен учун жуда завқли
эди. Орадан ойлар-йиллар ўтди. З қизнинг

меҳрибон онаси бўлдим. Бу даврда Содик
акамда “ўзгариш” сездим. Буни ўғил йўкли-
гидан, деб ўйладим. Худога шукрим, икки

ўғиллик ҳам бўлдик. Аммо орамиздаги муно-
сабат кундан-кун совиб бораради. Оқ ва қизил

гул орасидан чакир тиканак ўсиб чиққанлиги-
ни сезмай қолдим...

Ҳаётда ўқитувчикек мўътабар буюк зот
бўлмаса керак. Ўқитувчи кенг фикрли бўла-
ди, дер эдим. Аммо менинг ширин турмушим-
ни мана шундай улуғ номга эга бўлган муал-
лима аёл чилпарчин қилди. Бир неча йилдан
бери оиламиз тинчлигини бузуб юрар эди.

Мен Ю. ишлайдиган мактабга бориб, мак-
таб директорига айтганимда, Ю. “Куръон”
китобини олиб, қасам ичган эди. Мана, уни
қасам ҳам урмади. Ҳеч иккиланмай менинг
баҳтимни

Газетамизнинг аввалги сонларидан бирда (1999 йил 29 декабрь) Оролни кутқариш халқаро фонди Икроия Кўмитаси GEF Агентлиги раҳбари Рим Абдулович Гиниятуллин билан агентликнинг мақсад ва вазифалари хусусида батапсил сұхбатлашгандик. Бугун Агентликнинг Захланган худудларни қайта тиклаш компоненти раҳбари Серик Тунгушевич Пернабековни мулкотта чорладик.

— Серик Тунгушевич, сұхбатимиз мүкаддисасида “Компонентнинг асосий вазифаси міма?” деган саволга жаоб бершиңгизни сұрамоқчидик.

— Сир эмас, якин ўтмишишимизда Сирдарё ва Амударё бўйларида суфориладиган майдонларнинг кенгайиши Орол сувининг камайиши ва минерализацияси ошишига олиб келди. Натижада Сирдарё ва Амударё дельталарида сув сатҳи пасайиб, атроф-мухит экологик ҳолатини ўзгартириб юборди: туз аралаш бўронлар тезлашди, ўсимлик ва ҳайвонот дунёси жиддий талофатга учради, минтақа аҳолисининг турмуш даражаси янада пасайди...

1994 йил январь ойида Марказий Осиё давлатлари бошликлари Орол денгизи ҳавзаси ижтимоий-иқтисодий ва экологик вазиятини яхшилашнинг аниқ режасини тасдиқлади. Унга кўра, Орол денгизининг захланган худудларини, жумладан, Судоче /Чучук сув/ кўли, Междуречье сув ҳавзаси, Рыбачий вади Мўйинок қўлтиклиарини яна қайтадан тиклаш кўзда тутилган.

Бир сўз билан айтганда, захланган худудларни қайтадан тиклаш компонентининг асосий мақсади Амударё дельтасида /Судоче кўли/ биологик хилма – хилликни сақлаб қолиш ва ўшаш экологик тизимни барпо этиш, кўл атрофидаги аҳоли манбаатдорлигини оширишдан иборатdir.

1

— Ижтимоий иқтисодий ва экологик вазиятини яхшилаш учун нега айнан захланган худудлар танланди?

— Захланган худудларни қайта тиклаш масаласига умумий ишишимизнинг бир қисми сифатида қаралганда гина асосий муаммони ҳал қилиш осонлашади. Мисол тарикасида захланган Судоче кўлини олиб кўрайлик. Кўлни Орол денгизининг сувзиз қолган қисмидан ажратиб турадиган дамбалар бор. Бу эса ўз наебатида унинг мавжуд сув ҳажмини ушлаб турши имконини беради.

ЭКОЛОГИЯ МУВОЗАНАТИ ИНСОН МУВОЗАНАТИДИР

Куз ва қиши фаслларида кўл тузсиз сув билан ювилади. Натижада унинг сув сатҳи яна кўтарилиб, минералланиш камаяди, сувда эриган кислород миқдори ошади. Бунинг оқибатида кўлнинг биологик хилма-хиллиги ортади; атроф-мухит яхшиланади; кўл Фарбий Осиё маршрути бўйича учеб ўтадиган күшларнинг кўнимгоҳи сифатида сақланади; кўл атрофидаги аҳолининг чорвачилик, ба-

лиқчилик ва овчиликдан оладиган даромади янада ортади.

— Лойиха ижроилари кимлар?

— Лойихани амалга ошириш шарт-шароитлари тўғрисида Оролни кутқариш халқаро жамғармаси Икроия Комитети Қорақалпоғистон Республикаси хукумати билан Келишув имзолади. Қорақалпоғистонда Судоче лойиҳасини амалга ошириш гурухи тузилди. 1998 йил Жаҳон банки розилиги билан кўл районида гидротехник лойиҳалар ва ёрдамчи дамбалар курилишини мувофиқлаштирувчи консультация фирмаларига танлов эълон қилинди. Унда жаҳоннинг турли бурҷакларидан тақлиф этилган 40 та фирма ва компания иштирок этди. Улар орасида дунёга донғи кетган “Resources Analysis”, “Haskoning” /Голландия/, “Mott Mac Donald”/Буюк Британия/, “DAR” /Германия/ ва бошқаларни кўриш мумкин.

Айни пайтда танлов голиби деб топилган Голландиянинг “Resources Analysis” фирмаси лойиҳа юзасидан амалий ишга киришди.

1998 йилнинг декабре ойида экологик ва ижтимоий-иқтисодий мониторингни яратиш бўйича танлов эълон қилинди. Экология мониторингидаги Ўзбекистоннинг “ЭКОТЕКС” ва АҚШнинг IBS Technology Inc. фирмалари, ижтимоий-иқтисодий мониторингда Қорақалпоғистоннинг “Эко-Приаралъе” надавлат ташкилоти голиб бўлди ва бошлангич хисоботларни тақдим этишди. Юқоридаги фирмалар лойиҳанинг асосий ижроилари хисобланади.

— Илк натижалар қай вақтда кутилмоқда?

— Илк натижалар 2002 йил охирида кутиляпти. Айни вақтда Е компоненти ишлари белгиланган лойиҳа асосида олиб борилаяпти. Мақсадимиз – Амударё дельтасида экологик мувозанатни яна қайта тиклашдир.

3

СУВ ҲАҚИДА ҚИЗИҚАРИ МАЪЛУМОТЛАР

Энг серёгин жой Хиндистоннинг шарқидаги Чэррепунжи шаҳри. У ерда уртacha йиллик ёгин миқдори 12500 миллиметрга (12,5 метр) етади. Бу рақамни тасаввур этиш учун қиёс кептирасак, Чэррапунжидаги тошкентдагига нисбатан 30 карра купроқ ёмғир ёғади. Бу ёмғир ерга шимилгандага сув сатҳи 12,5 метрни ташкил қиласи.

Энг кам ёгин жой Чилининг Арика шаҳридир. У ерда йилига бор-йуги бир миллиметр ёгин ёғади, холос...

Одатда катта сув ҳавзаларига якин жойларда ёғингарчилик кўп булади, деган тасаввур бор. Волга дарёсининг Каспий денгизига қўйилиш жойидаги Астрахан шаҳри Оврупода энг камёгин шаҳар хисобланади. У ерда йиллик ёмғир 163 миллиметрдан ошмайди...

Чилидаги Икикс шаҳрида 14 йил мобайнида ёмғир ёғмаган. Суданинг Води Халфа шаҳри ундан узиб кетган, яъни бу шаҳар аҳли 19 йилча ёмғир нималигини билашмаган...

Бир замонлар кишилар сув соатидан фойдаланишган. У соат шундай бўлган: юқоридаги идишдан пастки идишга сув томчилаб турган. Пастки идишдаги сув сатҳи вақтни курсатган. Унақангি соатлар асқотадиган вақтлардан бўён не-не сувлар оқиб ўтмади, дейсиз.

Сувсизлик организмни ҳалокатта олиб боради. Бу ҳақиқат кантарлар мисолида синаб курилган: тириклик учун зарур бўлган барча омиллар сақлангани ҳолда танасидаги сувнинг бешдан бир қисми камайиши билан күшлар улади.

Одам ҳам сувсизликка ута чидамсизdir: унинг учун сувсизлик ҳатто очлиқдан ҳам ҳавфли ва даҳшатлироқдир. Киши вазнининг 65 фойзини сув ташкил этади. Бу миқдор лоақат 10-20 фойзга камайтудек бўлса ҳам ҳалокатли ҳолат юзага келади. Танамиздаги ҳар бир аъзода, унинг ҳар бир хужайрасида турли биохимиявий жараёнлар, бир мадданинг бошқа маддага айланиш ходисаси тинимсиз кечади. Еб-ичилаётган озуқалардан барча аъзоларимизнинг, умуман организмимизнинг яшаси учун зарур бўлган маддалар ажralиб чиқади.

Сахифа материалларини Норали ОЧИЛОВ тайёрлади.

БАЛИҚ, СУВСИЗ ЯШАЙДИ... МИ?

Аксарият одамлар балиқнинг сувда яшашини яхши билишади. Балиқ сувсиз яшолмайди, деган гап исботсиз ҳақиқатдир. Дегувлар сони ҳам кўпчиликни ташкил этади. Аммо олимларнинг айтишича, бу гап мутлақо тўғри эмас.

Гап шундаки, Африканинг айрим дарё ва кўллари бир неча ой давомига жазирама туфайли курб қолади. Лекин балиқлар тирик қолишади. Қандай қилиб дейсизми? Мўъжизани қарангки, бу ерда сувсизликка чида оладиган оқ жигарли гаройиб балиқ тури мавжуд. Сув куршага паллада бу тур балиқлар кўл ва гарёлар

“Ҳақиқатга тўғри”
китобидан олинди

У, тұшаги ҳали совиб қолмаганиң күвониб, үзини чойшабнинг тағига урди. Қулогига эрталабки ибодатга чоғланыётган болаларнинг ўзи ҳақидағы гап-сұзлари чалинди. Аблахлик килди-да уни хожатхона тешигига итариб, дейишарди улар. Кейин болаларнинг овози тинди, улар чиқиб кетишиди. Унинг карапоти ёндан кимнинг-дир овози келди:

— Дедалус, сен бизларни қақиб бермайсан-а, тұғрими?

Қарышисида Үэллснинг башараси күрінди. Үнга қаради ва Үэллснинг күрқаётганини сезди.

— Мен атай қылғаним йўқ. Айтмайсан-а, Стивен?

Отаси зинхор ўртоқларинг устидан чақимчилик қилиб юрганин, деб тайинлаган. У бошини чайқади, "йўқ" деди ва үзини енгил ҳис этди.

Уәллс айтди:

— Чин сүзим, ишон, мен атай қилмадым. Мен ҳазиллашдим. Ҳафа бўлмади.

Үэллснинг башараси ғойиб бўлди, товуши тинди. Үзр сўрайти, чунки кўрқади. Кўрқади, гёй у бедаво дардга йўлиқкану... Гиёхларни курт-кумурска өб битиради, жонзотларни қисқичбақа кемиради ёки аксинча. Бу анча олдин бўлган эди, ўшанда майдонда, кеч кириб қош қорая бошлаган паллада, у командасининг думида ер тепиниб юрар ва зил-замбил қуш бўзранг ҳавода ер бағирлаб учб үтарди. Лестер аббатлигига чироқларни ёқишиди, у ерда Үолси қазо қилди. Уни аббатлар ўзлари дағн этишиди.

Бу энди Үэллснинг эмас, унга тикилиб турган назоратчининг башараси эди. У тилемгамалик қилаётганин йўқ. Йўқ, ҳечам, у чиндан бетоб. Алдаётганин йўқ. У манглайида назоратчининг қўлини сезди, назоратчининг кўли остида манглайи жуда иссик ва хўл эканини ҳис қилди. Гёйе каламушни ушлагандай сесканди - шилимшиқ, жиққа хўл ва совук. Ҳар қандай каламушда кўзи иккита, улар кўриш учун. Териси туксиз, такир, силлиқ ва сирпанчик; оёқчалари кичкина, йигилган, сакраши учун, қоп-қора йилтиллаб турдиган кўзчалари бор, кўриш учун. Улар билади қандай сакраши. Бироқ тригонометрияни улар икки дунёдаям тушунмайди. Ўлганлари ёнбоши билан ётади, уларнинг териси қовжира, қуриб қолади. Энди бу ўлимтик, холос.

Назоратчи яна қайтиб келди, гапирайтган унинг овози, туриши кераклигини айтаяпти, унга ибодатхона бош руҳониши турсин, кийиниб касалхона-га борсин, дебди. У ўрнидан туриб, кучининг борича илдамроқ кийинишига уринаётгандан назоратчи деди:

— Мана энди биз бирга-бирга Майл оғанинг қабулига борамиз ва қоринчамиздаталотўп бўляяпти, деб айтамиз унга.

Назоратчи шундай деди, чунки у яхши одам. Уни кулсин деб атай шундай гапиди. Бироқ у кула олмади, чуни унинг ияги, лаблари қалт-қалт тит-раяпти, буни кўрган назоратчи ўзи кулиб қўиди. Кейин қичқирди:

— Қани, дадил-дадил қадам ташла!

Улар бирга-бирга зиндан пастга тувишиди ва даҳлиздан юриб, ҳаммонинг ёндан ўтишиди. Ҳаммомнинг эшигига рўпара келганды у бозовта хавотир ичида илмилиқ, торф туисидаги бўтана сувни, илиқ намхуш ҳавони, сувга шўнғиётган гавдаларнинг шов-шуви ва сочиқларнинг дорилар ҳидига ўхшаш хидини эслади.

Майл оға касалхона эшиги олдида турарди, унинг ўнг томонидаги қоронги хона эшигидан дориларнинг ҳидига ўхшаш ҳид келарди. Бу жавонларга терилган шиша-чалардан чиқаётган ҳид. Назоратчи Майл оға билан гапга киришиб кетди, Майл оға назоратчининг саволларига жавоб қилди ва уни "сэр" деди. Унинг сарик сочларига оқ

оралаган, қиёфаси ғалатироқ эди. Унинг бир умр оғалигича қолиши қизиқ. Уни "сэр" деб ҷақириш мумкин эмаслиги бундан-да ғалати, чунки у оға - тамом-васалом, бошқаларга ўхшамайди. У бошқалардай тақводор эмасмикан? Бошқалардан нимаси кам унинг?

Хонада иккита карапот бор эди, битасида бир бола ётган эди, улар ичкарига киришганда ўша бола қичқирди:

— Салом, бошловчи Дедалус! Тепада нима гап?

— Тепада осмон бор, — деди Майл оға.

Бу учинчи синфда ўқийдиган бола эди, Стивен ечинаётгандан у Майл оғадан бир бўлак қизартириб пиширилган нон билан ёф узатиши сўради.

— Узатақолинг, илтимос, — деди у.

— Ёғ егилари келибида-да! — деди Майл оға. — Хали доктор келсин, сенга жавоб берамиз.

— Жавобимни берасизларми? — тақорлаб сўради бола. — Мен ҳали буткул соғайганим йўқ-ку.

Майл оға гапини тақорлади:

— Берамиз, берамиз, кўнглинг тўқ бўлсин. Буни сенга мен айтаяпман.

У ўқоқдаги оловни кўзғамоқчи бўлиб энкайди. Унинг бели чана тортадиган отарникидай узун эди. У косовни ҳафса билан силкилади ва учинчи синф боласига маъннатиб бosh иргаб қўиди.

Кейин Майл оға чиқиб кетди, бироз ўтиб учинчи синф боласи девор томон-

дай гўзал ва мунгли сўзлар учун. Жом жараглаяпти. Алвидолар айтгин! Алвидо!

Кўшнинг тафтсиз нури хира тортиб қолди. Майл оға унинг карапоти бошида, кўлида шўрва солинган косани кўтариб турибди. У ичиди севинди, чунки танглайи қуриб, томоги қизиб кетганди.

Майдонда ўйнаётгандан болаларнинг қўйчувлари қулогига чалиниб турибди. Бу кун ҳам коллежда ҳаммаси олдингида, худди ўзи бор пайтдагидай ўтаяпти. Кейин

Майл оға кетишига қоғланди, учинчи синф боласи унинг албатта келиб туришини ва газеталардаги янгиликларни гапириб беришни илтимос қилди. У Стивенга исмий Эдди эканини айтди, ота-

сининг бир қўра пойга оти борлигини, уларнинг ҳаммаси соврин олган йўрга-

лар эканини ва яна отаси Майл оғага қайси отга унинг соврин қўйишини айтиши мумкинлигини, чунки Майл оға яхши одам эканини, унга ҳар куни жамоага келиб турдиган газеталардаги янгиликларни канда қилмай гапириб бериб туришини айтди. Газеталар турли-туман янгиликлар, воқеалар, кемалар ҳалокати, спорт ва сиёсат ҳақидағи ҳарларга тўла.

— Ҳозир газеталарда фақат сиёсат ҳақида ёзишади, — деди у. — Сенинг ота-онанг ҳам шу ҳақда гапириша керак.

— Ҳа, — деди Стивен.

— Бизникилар ҳам, — деди у.

Кейин у бир дақиқа ўйлаб туриб, деди:

— Сенинг исм-шарифинг ғалати-а-

дан роса эллик йил бурун бобонг бу ерда Ҳалоскор¹ номини олган, деган. Уша замоннинг одамларини эски урғадаги камзулларидан билса бўлади. Уша пайтларда ҳаммаси тантанавор руҳдаги кечарди, балки, деб ўйлади у, ўша пайтлар Клонгоуснинг тарбияланувчилири мис тугма қадалган ҳавонга ранг калта камзулда юришгандир, сарик нимча ҳам, кўён терисидан тикилган қалпок ҳам кийишгандир, пиво ҳам ичишгандир катталарга ўхшаб, кўён ови учун този ҳам асраршгандир.

У деразага қаради, кундузги ёруғлик янада хира тортганини кўрди. Энди майдонча тепасини ҳам, эҳтимол, бўзранг булат қоплаб олгандир. Майдончада жим-житлик. Болалар синфда масала ечаётгандай бўлишса керак ёки ҳазрат Арнолл уларга овоз чиқарб китоб ўқиб бераётгандир.

Унга бирор-бир дори беришмаетгани ғалати. Эҳтимол, Майл оға қайтиб келса ўзи билан олиб келар. Касалхонага тушсанг аллақандай сассиқ суюқлик ичиришади дейишарди. У ўзини олдингидан кўра яхши ҳис қилди. Аста-секин соғайиб кетгани тузук-да. Соғайса китоб сўраш мумкин. Кутубхонада Голландия ҳақида китоб бор. Унда ажнабийча ғалат атамалар, гаройиб шаҳарлар ва кемаларнинг суратлари бор. Уларни мазза қилиб тошоша қилса бўлади!

Деразадаги ёруғлик бунча сўнин! Бироқ бу кўнгилга хуш келади. Деворда олов бир кўтирилиб, бир тушади. Бу денгиз тўлқинларига ўхшайди. Кимдир ўчоқка кўмир ташлади ва у овозларни эшилди. Улар гаплашмаетганди. Худди тўлқинларнинг шов-шувидай. Ёки бу кўтирилиб тушаётгандай тўлқинлармикан бир-бири билан гаплашмаетганди.

У бостириб келаётгандай тўлқинларни кўрди — ўрқач-ўрқач узун қора пўрталарап булатдай кўтирилади, тушади, ойсиз оқшомда баттар қорайиб кўринади. Кемалар кирадиган кўрфаздаги минорага ўрнатилган маёқда хира шула мильтилайди ва у қирғоқка йиғилган одамларни кўрди, улар кўпчилик эди, бандаргоҳга кириб келаётганди. Бир новча одам, кема бортида, зим-зие тақир қирғоқка қараб турибди, маёқнинг хира шуласида Стивен унинг юзини кўрди, бу Майл оғанинг мотамсаро юзи эди².

У Майл оғанинг оломон сари қўлини ҳақида чўзганини кўрди ва узоқ-узоқларда акс-садо берган баланд қайгули овозини эшилди:

— У ўлди. Унинг жасадини биз кўрдик.

Оломон айтуб йигларди:

— Парнелл! Парнелл! У ўлди!

Оғир мусибатга чўмған одамлар оху фарёд қилиб, тиз чўқидилар.

У жигарранг баҳмал кўйлақда, елкасидан ошириб яшил баҳмал ридо ташлаб олган, қирғоқ лабида тиз чўқкан оломон олдидан викор билан бир сўз демай фоз юриб ўтиб бораётган Дэнтини кўрди.

(Давоми бор)

Изоҳлар:

1. Даниел О. Коннел /1775 - 1847/ назарда тутилаёттир; у ирланд миллий ҳаракати либерал қанотининг йўлбошчиси, католикларнинг сайдови ҳуқуқи чекланишига қарши курашган. Ирландияда 1829 йили католикларнинг эркинлиги расман тан олинганидан сўнг, унга Ҳалоскор номи берилган.

2. Стивен 1891 йил, 6 октябрда Англияда вафот этган Парнеллнинг жасади Дублинга ҳақида олиб келинганини ўзича хаёлан тасаввур қилаёттир.

ўкувчиларини таништирасак фойдаган холи бўлмас, деган мақсадда эътиборингизни Чингиз оға иқрорларига тортмоқчимиз.

* * *

Ёзувчи мухбирнинг: «Чингиз Тўрақулович, сизнинг назарингизда, қандайдир даражада, XX асрнинг моҳиятини ифодалаб берган бир неча шахсларнинг номларини айтсангиз...» деган саволига у шундай жавоб қайтаради:

— Агар имм -фани оладиган бўлсак, бу — янги иммий тафаккурнинг фундаментал асосларини кўйган Алберт Эйнштейндири. Маданият соҳасида мен инсонларнинг руҳий-маънавий ривожига улкан хисса қўшган адиларни тилга олган бўлардим. Булар, шак-шубҳасиз, Лев Николаевич Толстой, Эрнест Хемингуэйлардир. Агар жамоат араббларини олсак, булар Маҳатма Ганди, Никита Хрущев, Михаил Горбачевдир. Горбачев шарофати билан дунё учинчи жаҳон уруши бўлишидан кутулиб қолди.

— Лев Толстой асосан XIX асрда даҳлдор-ку...

— У XIX асрни якупнаб, китобхонларни кўлидан тутиб асрлар чегарасидан олиб ўтди.

— Ҳозир яшаётган адилардан ким бизни XX асрдан XXI асрда олиб ўтади?

— Билмайман, билмайман... Балки, яқин

ган кундир... Берлин деворининг қулаши, бу — Фарб ва Шарқ бир-бирига кўл берган янги даврнинг бошланишидир...

* * *

Чингиз Айтматов сұхбатида ядро урушининг олдини олиш, келажакда соидир бўладиган қашфиёт-ихтиrolар, ўз орзулари, тарих ҳақида сўзлаб, шундай дейди:

— XX асрни сарҳисоб қилар эканман, энг аввало, илмий-техника соҳасидаги буюк юксалишларни таъкидлашни истардим. Инсоният велосипедни кашф этишдан Ойга қўнишгача бўлган йўлни босиб ўтди. ИТИ даври эришган зафарлар, натижалар инсоннинг ўзини ҳам, илгари ҳеч қаён кўримаган даражада, юксакка кўтарди.

Бироқ, юзйилликнинг ғамли жиҳатлари бор. XX аср тарихга фожеали аср сифатида киради. Инсон турмушининг инсоний томонлари одамни унча хурсанд қиласи дейиш қийин: доимий тўкнашувлар, конфликтлар, қонли воқеалар, афсуски, ҳамон тўхтамай, давом этаётir. Қаёққа қараманг, ҳамма жойда — ижтимоий фалокатлар, кулфатлар. Тарихни ўз ихтиёрига олиб, ҳукмини ўтказаётган куч, таассуфки, аввали асрлардаги каби, ҳамон уруш бўлиб қолмоқда...

— XXI асрда ерликлар янги Наполеон, Гитлер, Сталиннинг пайдо бўлиш

**ЕР
РОЗИДА**

**Жанубий Корея
Россияга 5 миллион
долларлик доридармон ва тиббий
асбоб-ускуналар етказиб берадиган
бўлди.**

**Хорватияда бўлиб ўтган президентлик
сайловларида муҳолифатдаги коалициянинг
икки номзоди — Стиве
Месич ва Дражен Будиши нисбатан кўп овоз
олдилар. Энди улар шу йилнинг 7 февраляда
ўтказиладиган сайловнинг иккинчи турида
иштирок этадилар.**

**Россия аҳолиси
1999 йилнинг 11 ойи
мобайнида 716,7
минг кишига камайди.
Ҳозирги пайтда
бу мамлакатда 145,6
миллион одам яшамоқда.**

**Белгия хукумати Буюк
Британия ички ишлар министри Жек Строни 84
ёшли собиқ диктатор
Пиночетнинг Чилига
кайтиб кетишига йўл
кўйиш мумкин эмаслиги
га ишонтиришга эришиди.
Белгия генерални янгида
тиббий текширилардан ўтказишни талаб
килмоқда.**

**Иккисидий ҳамкорлик ва
тараққиёт ташкилоти мутахассисларининг ҳисоб-
китоблари бўйича дунёнинг
энг фаровон яшётган одамлари Люксембург фуқаролари экан.
Америкаликлар — иккинчи ўринда.
Ундан кейин норвеглар,
швейцарияликлар, японлар...
Россияликлар эса,
62 мамлакатдан иборат
рўйхатни "якунлар" экан.**

**Саҳифани йузджту
халқаро журналистика
факультети 1-курс
талабаси Жамшид
САЪДИНОВ
тайёрлади.**

ЧИНГИЗ АЙТМАТОВНИНГ АСР СҮНГГИДАГИ ИҚРОРЛАРИ

XX асрнинг иккинчи ярмида туркйлар дунё агадиётига яна бир қудратли санъаткорни берди. Бу — улуғ асид Чингиз Айтматовдир! Унинг инсон қалбини алғов-далғов қилиб, ҳаёт ва дунё тақдир ҳақида, оғамнинг ана шу ёргу оламдаги ўрни ва бурчи ҳақида, умуман, яшашининг маъноси ҳақида чукӯр ўйларга толдирагиган ҳаётбахш ҳикоя ва қиссалари, писе ва романлари, фикрчан публицистикаси кириб бормаган мамлакат, шаҳару қўшишлар оғизига бўлмаса керак! Чингиз Айтматовнинг ўзбекнинг-ку, ўз ёзувчиси бўлиб кетган. Шу боис устод ағибнинг ҳар бир янги ийрикроқ асаригина эмас, балки мақоласи ёки мухбирлар билан сұхбати ҳам барча ўзбек китобхонлари учун қизиқарлигидар.

Яқинда "Аргументы и факты" (2000 йил, 3-сон) газетасига хабар берилшича, президент Асқар Ақаевнинг фармони билан Қирғизистон тизмас төгларининг Марказий қисмишаги 4650 метр баландликдаги номсиз чўққига буюк ёзувчи Чингиз Айтматовнинг номи берилди! Бу миллион-миллион китобхонлар меҳр-муҳаббатининг бир рамзи ифодаси сифатига қабул қилиниши ҳам мумкин.

Ҳафталикнинг худди шу сонига "АиФ" мухбiri Игор Поповнинг Чингиз Айтматов билан Брюсселдаги — ниҳоясига етиб бораётган XX аср сарҳисоби ҳақида сұхбати ҳам босилган. Сұхбат ағибнинг аср сўнгигидаги ўй-фикрлари, ўз ҳаёти тажрибалари ва воқеаликдан чиқарган хуносаларини ифодалайди.

Мазкур сұхбатда билдирилган айрим мұхим фикрлар билан "Маърифат"

орада янги ёш мутафакирлар, рассомлар ва бошқалар пайдо бўлар, бироқ, ҳозир ўша Толстой даражасидаги сўз усталарини кўрмайтиран.

— Бу мусбат ҳодисалар. Манфий ҳодисалар тўғрисида нима дейсиз?

— Ленин. У ер шарининг катта қисмими мудайян ўйналиш сари буриб юборди, жаҳон тарихининг ўзинини ўзга йўлга солиб юборди. У туфайли бизнинг асризиз одамлари инқилоб, диктатура, тоталитариzm нима эканини биладилар.

— Сизнингча, адабиётдаги танглик нима билан боғлиқ?

— Ҳозирги пайтда одам бошқа ишлар билан банд. У ижтимоий, сиёсий, коммуникация каби бошқа соҳаларда қандайдир ўзгаришлар, янгиликлар юз беришини кутади. Уни адабиётдан телевидение, Интернет, ҳар хил шоулар чалғитади... Улар адабиётнинг овозини бўғиб, қай бир даражада четта суриб кўяётгандек. Катта адабиётни, албатта. Чегаралар очилиши билан Фарб бизни оммавий, паст савиядаги адабиёт билан мўл-кўл "мукофотлади". Бозор муносабатларига асосланган иқтисод китобхонни катта адабиётдан олислаштириди ва унга бошқача хислатли китобларни тақдим этди. Умуман, агар жиҳдий китоблар йўқолиб кетса, тамаддун аллақандай виртуал — хаёлий, таги пуч нарсага айланиб қолади. Китоб, бу — фундаментал маданият манбаидир.

— Сизнинг энг машҳур романларигиздан бири "Аср татиғулар кун" деб номланган. Ниҳояланадиган асрда таъмдун учун мұхимлиги ва аҳамияти жиҳатидан ҳақиқатан ҳам бир асрга тенг кун бўлдими?

— Бўлди. Бу — Берлин девори қула-

хавфидан ҳалос бўла олармиканлар?

— Ўйлайманки, ҳалос бўла оладилар. Ҳатто XX асрда ҳам батзи ёвуз кимсалар ўз мамлакатлари доирасида, ўз мұхитлари ичидагина қолдилар. Барча тажовузкорликлари, имкониятларига қарамасдан улардан ҳеч қайсиси Иккинчи жаҳон урушининг бошловчилари ва ижодкорлари қилган номаъкулчиликларни амалга оширо маддилар — дунёнинг тагига ўт қўйиб, бутун-бутун мамлакатларни вайрон этолмадилар...

* * *

Буюк адабимиз Чингиз Айтматовнинг каттагина сұхбатида замонамизнинг яна бир қанча жуда мұхим мұаммолари борасида теран фикр-мулоҳазалар билдирилган. Биз улардан айримларигагина дикқатингизни қаратдик.

Ёзувчи сұхбати тўғрисидаги таассурутларимизни баён этишни шу ўринда мұхтасар қилиб, мутафакирнинг кўйидаги сўзлари билан қайдларимизни якунламоқчимиз:

— Дунёнинг энг яхши донишмандлари — диний арабблардан ҳозирги адаби файласуфларгача — инсониятни, қай даражададир, рост йўлга йўллашга уринадилар, бироқ, қатъий инкор этиш фикри устунлик қиладиган кимсалар ҳам сайдермизда яшовчилар орасида кам эмас. Бундай ҳолга қарши қандай курашмок керак? Энг аввало, тарбия ва таълим воситасида. Агар биз болаларни гўдаклигидан бошқаларга нисбатан ҳурмат туйғусини шакллантириш, ҳамжиҳатлик, ўзаро ишонч руҳида тарбияламасак, уларда паст, ғайриинсоний туйғулар устунлик қилиб қолиши тайин.

бўлиб турибди. Кекса сенаторни Сицилия мафияси билан алоқа болаганликда айбламоқдалар. Агар унинг ҳар иккала айбидан биттаси ҳақиқат бўлганида ҳам саксон ёшли Жулио Андреотти умрининг қолган қисмини турмада ўтказишига мажбур бўлади. Хуллас, адолат тарозусидан ҳеч қаёққа қочиб қутулиб бўлмайди.

Умид АЗИЗОВ

СЕНАТОР ГУМОНДА

олам билан видолашганига анча йил бўлди. Уни 1979 йилда отиб ўлдирган эдилар. Прокурор эса "Менинг қўлимдада қотиллика айнан Андреотти қўли борлиги ҳақида исботлар бор" деб воқеага нисбатан муносабати ниҳоятда жиддий эканини маълум қилмоқда. Гўёки марҳум журналист ўлдирилишидан бироз

Италиялик сенатор Жулио Андреоттини Мино Пекоролли исмли машҳур журналистнинг ўлимида айбдор деб топишиди. Айни пайтда бу сиёsatчи суд олдида жавоб бермоқда. Мино Пекоролли ўз хамкасларидан бирмунча фарқ қилас, у Италия маҳфий хизматида ишлар, шунингдек, Сицилия мафияси билан ҳам алоқада эди. Пекороллининг ёргу

МЕХРЛИ ҚАЛБ СОҲИБАСИ

Ҳаёт қандай гўзал. Унинг сироатлари ҳақида кўп гапириш мумкин.

Бир куни автобусда кетаётб кўлида қалам билан қозога нималардир ёзаётган аёлга кўзим тушди. Аёл нимаси биландир менинг узига жалб қилди. Қизикиб, шунчаки бир назар ташладим. Бирорнинг дастхатини унинг руҳсатисиз ўқиши одобрисизлигини унтиб, унинг энди туғилган "Тошкент" номли шеърини ўқиб чиқибман. Шеърни ўқиб бўлиб, унга шунчалик меҳрим ошиб кетдик, асти кўяверасиз. Аёл билан яқиндан танишиши ниятим ҳам йўқ эмас эди.

Ehtirom

Тасодифни қарангки, манзилимиз ҳам бир чиқиб қолди. Йўл-йулай аёл билан танишиб олдим. Самарқандда яшайдиган аёл пойтахта тез-тез келиб тураркан. Машхур санъаткорлар билан ижодий

би меҳрга тўлалигига қаттиқ ишондим. Лекин, минг афсуски, истеводдли қалам соҳибаси ўз кишлоғида "девона" деган ном чиқарган эмиш. Бу аёл илҳом келиши билан жойидан қатъий назар қозог қоралашга тайёр экан ва бу амалда ҳам уз аксими топаркан. Худи шунинг учун ҳам қишлоқ аҳли унга "девона" деб ном қўйишган. Бу аёл фақат ўз шеърлари билан ошно бўлиб келяпти. Шунинг учун ҳам у меҳрга тұла шеърларини еру кўкка ишонмайди.

**Баҳодир ФАЙЗИЕВ,
Тошкент Давлат Санъат
институти талабаси**

САНЪАТ МЎЖИЗАСИ

Аёлни мукаммал санъат асари дейиш мумкин. Лекин шундай бўлса ҳам барча ижодкорлар аёл тимсолида мўжиза яратмоқчи бўладилар. Рассомлар, ҳайкалтарошлар бир бутун гўзалик бўлган аёлнинг нусхасини катта-катта полотноларда, улкан тошларда акс эттирадилар.

Парижнинг машхур Лувр музеида Венера ҳайкали бор. Бу асар инсоннинг моҳир қўллари ва буюк истеъоди билан яратилган энг гўзал ҳамда ажойиб асарлардан бири ҳисобланади.

Олимларнинг фикрича, бу мармар ҳайкал 2300 йил илгари ажойиб юон ҳайкалтароши Ачесандр (Александр) томонидан яратилган. Узок асрлар давомида бу санъат мўжизаси кишилар қўзидан яширин қолган. 1820 йилга келиб уни Эгейденгизидаги Милос оролида ер тагидан топишган.

Римликлар Венерани баҳор ва боғлар маъбудаси деб билишган. Кейинчалик қадимги юон маъбудаси Афродитага таққослаб, муҳаббат ва гўзалик маъбудаси дейилган. Венера қадимги Рим давлатида жуда машхур бўлган. Одамлар унга сиғинишган. Ҳайкалтарошлар, рассомлар доимо уни гўзал, ёш аёл тимсолида тасвирлаб келганлар.

Айни шу Венера маъбудасининг бошқа ҳайкаллари ҳам бор. Улар ҳам юон шаҳарлари номи билан аталади. Медицей Венераси, Капитолий Венераси, Таврия Венераси.

Булар ичida энг чиройли ҳайкал деб Милос Венераси ташланган. Лекин унинг қўлларини топа олишмаган. Мармар соҳибжамол ўзининг нафис қўлларида катта қалқон ушлаб турган ва кўзугу тикилгандек унга қарааб турган бўлса керак, деб тахмин қилинади.

23 аср аввал яшаб, ижод қўлган улуг ижодкорнинг санъат асари ҳозирда ҳам ҳаммани лол қолдиради. Венера ҳайкалнинг ниҳоятда иболи юзи ва ажойиб баданига кўзи тушган ҳар бир киши гўзаликнинг эзгу қудрати енгилмас ва абадийлигига яна бир бор ишонади.

Умид АЗИЗОВ,

ЎзДЖТУ халқаро журналистика факультети талабаси

Ҳамма инсонлар ўзи, яқин кишиси ёки дўсти ҳақида кўпроқ нарса билгиси келади. Ва бу қизиқишиларига жавоб топиш учун турли-туман психотестлар, толеноналар ишлаб чиқади, бўлардан фойдаланади ҳам. Эътиборингизга ҳавола этилаётган куйидаги психологик тест сизнинг қандай феъл-атворга эга эканлигинизни либосларингиз ёрдамида аниқлаб беради.

1. Ҳар бир мавсумда зарурат бўлса-бўлмаса янги лиbos сотиб олишга ҳаракат қиласизми? Ҳа - 3 очко, йўқ - 0

2. Сиз севган матолар: сидирга (гулсиз) (3 очко), гул босилган (2), йўқ (0).

3. Сиз севган безаклар: гул-

лар (7), танга гулли (5), йўл-йўл (3), геометрик расмли (1), сидирга матолар (0).

4. Қандай услубда кийиниши афзал биласиз? Классик (0), спортчиларга хос (3), охирги модада (5), ўта файриоддий (7).

5. Ўта файриоддий лиbos кийишга ботина оласизми? Ҳа (5), шароитга қараб (3), йўқ (1).

6. Кескин фарқ қилувчи ранглар биримасини ёқтирасизми? Ҳа (5), баъзида (3), йўқ (1).

7. Қандай лиbos сизга кўпроқ ёқади: спорт услубидаги блузкалар (3), инглиз костюмлари (2), оддий юбкалар (1).

8. Қандай бичимдаги шляпани ўзингизга мос деб биласиз?

ИТАЛИЯ ПАЗАНДАЧИЛИГИДАН...

Макарон италянча "макарре" сўзидан олинган бўлиб "хамир қоқмоқ" деган маънони англатади. Шу сабабли макарон италянларнинг миллий масаллиги ҳисобланади. Ҳатто макаронни биринчи маромтаба жорий қўлган кишига Римда ҳайкал ҳам ўрнатилган дейишади. Макарон италянларнинг энг севимли овқатидир. Макарон жуда қадим даврларда яшаган пазандаларнинг маҳорати билан кашф этилган бўлиб, бироқ унинг ватани Италия эмас, балки Ўрта Осиё ва Хитойдир. 13-асрда венецијалик саводор ва саёҳатчи Марко Поло макароннинг Италияга "келиб қолиши" га сабабчи бўлган.

"Вермичели", яъни "хамир чувалчанг" ҳамда "спагетти", яъни "чилир" макароннинг энг кўп тарқалган турларидан ҳисобланади.

* * *

Юқорига айтганимиздек, италян пазандалигига энг шарафли таом макарон маҳсулотларидан тайёрланган таомлар ҳисобланади. Шу муносабат билан Рим шаҳрида "Спагетти" деб номланган ўзига хос музей очилган. Ўша музейга жаҳонга тайёрланадиган макаронларнинг минглаб хиллари кўйилган. Музей боздан иборат бўлиб, биринчи залига кираверишга катта ҳарфлар билан: "МАКАРОН ЛАФМОНДАН КЕЛИБ ЧИККАН" деб ёзиб кўйилган.

* * *

Пиццу—бу таом ҳам италянларнинг миллий таоми ҳисобланади. Оқ ун, пишлок, томат пастаси, кўзиқорин, саримсокниёз каби масалликлар керак бўладиган бу таомни газ дуҳовкасига нозик диг ва ўта талабчаник билан пишириш мумкин. Уни ҳеч қачон кўп миқдорда пишириб бўлмайди, деган фикр бор. Италянлар ҳам "шакарнинг ози ширин" қабилига иш юритишиша керак-да.

* * *

Музқаймоқнинг ҳам кенг тарқалишига италянлар сабабчи бўлган. Аслига музқаймоқнинг ватани Шарқ ҳисобланади. Унинг Фарбда ҳам оммалашувига яна ўша саёҳатчи Марко Поло "айбор". Араблар музқаймоқни "ал желати" дейишади. Италиялик қандолатчи 1680 йилда Парижда музқаймоқхона очган. Сўнгра қарийб бир асрдан кейин яна бир италиялик Нью-Йоркда музқаймоқ ишлаб чиқаришини ўйла кўйган. Англияга ҳам музқаймоқни 1790 йилларда италиялик киши келтирган. У Лондонда музқаймоқнинг турли хилларини тайёрлаб, сотувга чиқарган. Италянлар ҳозир ҳам музқаймоқни "Al gelato" дейишади.

* * *

Помидорнинг асл ватани Лотин Америкаси бўлса ҳам, у италянча сўзdir. Яъни "Pomo d'oro" "олтин олма" деган маънони англатади.

* * *

Жаҳонга сабзавот масаллигини энг кўп ишлаладиган мамлакат — Италия ҳисобланади. Ҳар йили жон бошига истеъмол этиладиган сабзавот миқдори бу мамлакатда 140 кг.ни ташкил этади.

Финляндия эса энг кам сабзавот ейдиган мамлакат. Бир йилда финлар учун 20 кг. сабзавот кифоя қилар экан.

Test

Кенг айвонли (7), "салла" услубидаги (4), айвонсиз (2), шляпа киймайсиз (0).

9. Қандай сумкаларни маъқул кўрасиз? Камарли, спорт услубидаги (4), "сандиқча" симон (3), "конверт" типидаги (2), расм бўлган ҳамма турдагиларини (0).

10. Баланд пошнали туфлиларни ёқтирасизми? Ҳа (3), йўқ (0).

11. Либосларингиз орасида, умуман шкафингизда биронта ўз кўлингиз билан тайёрлаган кийим ёки бирор буюм (сумка, камар, зирақ ва ҳоказо) борми? Ҳа (3), йўқ (0).

12. Уйда нима киясиз? Узун юбка (5), жинси шим (3), эски кийим (2).

13. Безак буюмлардан қайси бирини афзал биласиз? Маржонларни (оддий тақинчоқлар) (7), дурларни (5), ҳар хил кулонларни (3), оддий занжирларни (1).

Очколарни ҳисобланг.

5 дан 11 очкогача. Сиз консерваторсиз, осойишталикни, баркарорликни қадрлайсиз, оддилар билан мулокотда бўладилар.

Оғир-вазмин, босик инсонсиз, лекин керак бўлса, тезкор ҳаркет қилишига кодирсиз. Аввалига сизни ёқтирамайгина мунобабатда бўлгандарнинг ҳам ишончи, ҳурмат-эътиборини қозона оласиз. Ишингизни яхши олиб борасиз. Сизнинг уйингиз — дўстларингиз учун оройиш маскани.

37 дан юқори очко. Нече ёшда бўлишингиздан қатъий назар кўнглини ўш. Лов этиб ёниб - пов этиб ўчасиз. Ўта таъсирчансиз. Ўз ҳис-туйгула рингизни яшира олмайсиз.

ЛИБОС, ФЕЛЬ-АТВОР, ТАҚДИР

Bilasizmi?

КАЛАМ ҚАЧОН
ПАЙДО БЎЛГАН?

Каламни ҳамма яхши билади. Кишилар унинг ёрдами билан хат ёздилилар, расомлар бадий ишларнинг хомаки нусхаларини аввало қаламда чизадилар.

Қадимти риммиклар учун ўтиклилантирилган металла таёқча билан мум таҳтадарга ёзардилар. Металлнинг сиртида кора из колдидраган курғосин таёқчалар кейинчалик жуда кенг тарқалиб кетди.

Урта асрдаги ўкувчи ҳамиша ўзи билан курғосин мис ва теридан қилинган "дафтар" олиб юради. Қозоғ пайдо булиши билан курғосин ва кумуш таёқчалардан рассомлар кенг фойдаланадиган булдилар. Расмлар бўр ёки суюк кукуни билан қопланган қозога оз-озигина пушти, яшил, оқ ва шу каби ранглардан күшиб чизиларди.

1790 йилда графит қалам иктифийни Француз механиги Конте графит кукунини қотиштириб, қалам ясаш усулини ўйлаб топди. Графит кукунини маъмути мукордада хилма-хил тупроқ билан аралаштирилиб, ётоқ кобикка уралди. Натижада ҳозир ишлатилаётган қаламларга ухшаш қалам юзага келди.

А.АЛИЕВ тайёрлади.

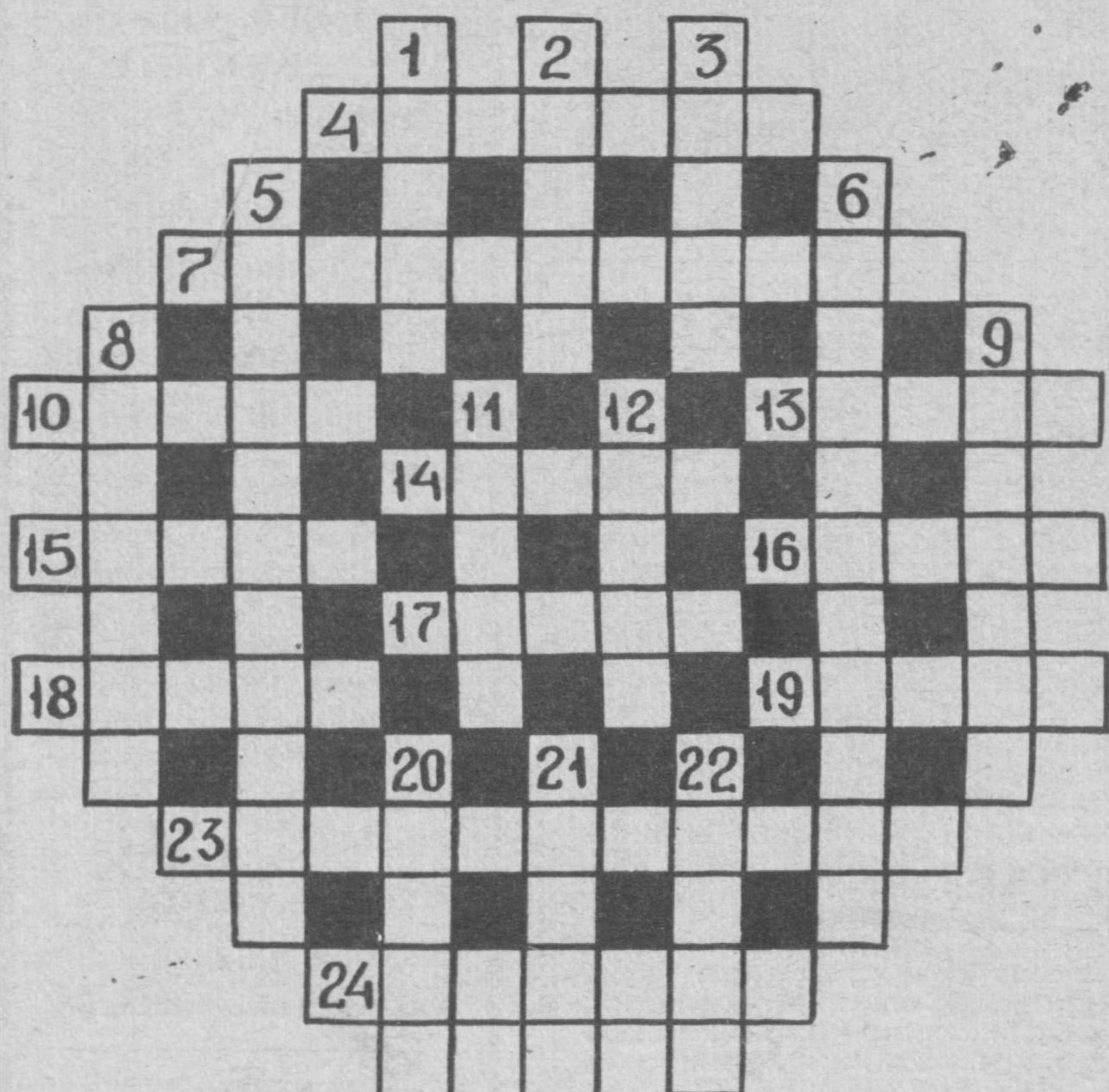
TOF ОВУЛИ

Бунда ўйлар туташ қурилган,
Бунда осмон жуда ҳам яқин.
Тупроқ бунда нурга ўйғирилган,
Меҳмон бунда доимо чақин.

Бунда кекса ёшга тиргаксир,
Ёшлар эса хизматда холис.
Бундан гийбат жуда йироқсир,
Бевафолик ундан ҳам олис.

ФАВҚУЛОДДА

Офтобнинг чиқини фавқулоддамас,
Ой ҳам кезиб юрса табиий бир ҳол.
Магар бўрон қўпса тасодиф дема,
Ёмғир ҳам ёғмагай дафъатан, алҳол.

БОШҚОТИРМА

Бўйига. 1. Дурдгорлик асбоби. 2. Айланা билан уралган язга; тұғарак. 3. Ҳашаматли катта бино; кошона. 5. Расмий хужжат, гувоҳнома. 6. Ярқирок яшил ранги қўнгиз. 8. Иссиқлиқ миқдорининг улчаш бирлиги. 9. Инсонлар ҳәётини учун зарур органик модда. 11. Қўлбода иш йигитириш қуроли. 12. Тутдан тайёрланган киём. 20. Тортик, совга. 21. Камалак уқлони. 22. Адо этиб узини, тозаликка йўл очар. Бақаға ухшаб гоҳи, куллардан сакраб қочар.

Энтига. 4. Узбек ҳалқ рақс куйи. 7. Урдакларнинг бир тури. 10. Поясидан тола олинидан усмиллик. 13. Усар жойи ариқ лаби, бўй тартарат райхон каби. 14. Метрик система жори қилинганига қадар қулланилган узунлик улови. 15. Турли рангда булдидаги қимматбаҳо тош. 16. Ун иккни буржининг бири. 17. Бўйни узун гоз эмас, у кетган кун ёз эмас, оёқлари бир кулоч, илонга кутг кузи оч. 18. Оқ лойдан ясалган идиш. 19. Гулсиз бўлар меваси, ширин-шакар донаси. 23. Медицина муассасаси. 24. Қадимти грек олимни.

Тузувчи: Абдунаби РАЗЗОКОВ,
Шахрихон туманидаги 45-ўрта мактаб ўқитувчisi

Газетанинг 22 январь сонида берилган чайнокроссворднинг жавоблари:
1. Шердор. 2. Рум. 3. Мот. 4. Торт. 5. Тортик. 6. Қытья. 7. Азон. 8. Ноң. 9. Куз. 10. Зул. 11. Фароб. 12. Бронза. 13. Аруз. 14. Зол. 15. Лок. 16. Калибр. 17. Руза. 18. Айтиши. 19. Шаға. 20. Фил. 21. Лоф. 22. Фонд. 23. Денов. 24. Вахш. 25. Ҳалим. 26. Муз. 27. Зал. 28. Лупа. 29. Анқо. 30. Орол. 31. Лос. 32. Соч. 33. Чоргоҳ. 34. Қудук. 35. Қонун. 36. Норин. 37. Новвот. 38. Таноб. 39. Балдоқ.

Муаммономона

Хикмат: Инсонпарварлик одамийликнинг чўккиси.

QUTLOV

Хурматли Гулчехра
АБДУЛЛАЕВА!

Сизни таваллуд топган кунингиз билан чин қалбдан қутлаймиз. 30 йилдан бўён бошлангич таълим муаллимаси сифатида олиб бораётган эзгу ишларнингизга ривож тилаймиз.

Бухоро вилояти Фиждувон туманидаги 15-мактаб жамоаси ва фарзандларнингиз.

Ko'ngil bitiklari

Туйқусдан гунча ҳам гулламас бешак,
Самода юлдузлар ҳамиша ёниқ.
Фақат шодлик рангин сезгандада юрак,
Фавқулодда портлаб кетиши аниқ.

ПУН ҚАСИДАСИ

Тун — кеч киргандан то саҳар,
Тебратади умр бешигин.
Тун — гийбатнинг ёпиб қопқасин,
Хур севгининг очар эшигин.

Муҳаббатдек қайноқ кечада,
Рухим соадатни ичади.

Иброҳим ФОЙИБНАЗАРОВ,
Кўшработ тумани ҳалқ таълими
бўлими ходими

Xullas...

МЕХРИН БЕРГАН
ШИФОКОРЛАР

Кишинёвнинг Янги Анен шаҳарчасидаги тургужонада операция чоғида тасодифан чироқ ўчиб қолди. Ана холос, шуниси етмай турувди!

Аммо доялар ташвишланиб ўтиришнинг ўрни эмас, дея фонар ёргуғида операцияни давом эттиришибди. Бир пайт чақалоқ дунёга келди: паҳлавондек ўғил! Энди эса... онани ўзига келтириш лозим эди. Сунъий нафас олдиришга электр приборлари керак. Чироқ ҳали-вери ёнадиган эмас. Шунда шифокорлар ота-боболари кўллайдиган усуга мурожаат қилишди: "оғизга оғиз". Бемор ўзига келди.

Шифокорликка муносаблар, деб ана буни айтса бўлади!

ФАРОЙИБ КЎЙЛАР

Британиялик чеварлар мусиқа оҳангига мос равиша рангини ўзгарирадиган кўйлак яратишибди. Унинг белбоғига олти вольтлик батарейка ўрнатилган. Нозик тароналар чалингандан кўйлак аввал атиргул, сўнгра қизил ва ниҳоят, сариқ тусга киради. Шунда 2000 рақами кўринади. Бу — кўйлак яратилган йил бўлиб, унинг нархи 10 минг марқадир, деб хабар беради "Бильд ам зонтаг" газетаси.

25 ЙИЛ "ЎТИРСА"
КИФОЯ

Темир панжарага, аввали, ҳеч ким тушмасин! Тушганлар эса озодлик қўнғироғи жаранглashingни кутиб, тоқатлари тоқ бўлиши аниқ.

Ўтган йилнинг охирида Туркманистон Президентининг махсус фармойиши эълон қилинди. Бунга кўра, янги йилдан бошлаб мамлакатда олий жазо бекор қилинди. Энди жиноятчилар бу жазога маҳкум этилмайди, 25 йил "ўтириб" чиқсалар киғоя.

Аммо буниси ҳам осон эмас!

ana shunaqa
gaplar...

Тошкент шаҳар Собир Раҳимов туманидаги 23-урта мактабидаги 1901 йилда битирган сабиқ синфишлар

ДИҚҚАТИГА

Ўқишига кирганига 40 йил ва битирганига 30 йил тулиши муносабати билан шу йил 26 май куни синфдошлар учрашуви утказилиди.

Таклиф ва истаклар учун телефонлар: 1525533 — Ҳабибулла, 230634 — Ҳаким.

Тошкент вилояти Урта Чирчик туманидаги 3-урта мактаб томонидан 1988 йилда Эркуловна Дилғузда Худойкуловна номига бирулган 455112 ракамли урта маълумот тутрисидаги аттестат йўқолганилигидаги бекор қилинади.

«Маърифат» газетаси ҳамда «Маърифат—Мададкор» МЧЖ жамоаси таҳририят ходимаси Кутби Фозиловга онаси

Ҳанифа АЛИМОВА вафоти муносабати билан чукур ҳамдардлик иззор этади.

МУНАЖЖИМЛАР

БАШОРАТИ

30 январь — 5 февраль

Дам олиши кунлари кайфиятнинг кунлари

қўнғинглизни төғдек кўтаради. Кейинги кунлар ҳамма тарафлама сизга қўйади. Пайшана сизга кўрадиган моддий рагбатнинг кейинги ҳафта учун ҳам сизга қувват баҳши этиб туради.

ЧАЕН (23.10-21.11). Ҳафта бошида режалаган ишларнинг анчасини битирб ўқусиз.

Душанба куни моддий манфаат кўрасиз. Сесанбада қилинган мулокотларнинг амалий натижи бераиди. Қолган кунлар бироз ноҳуш кечади. Аммо уқинманг. Йиқсанба куни бу муммалорнинг барчаси ечимини топади.

ЭГИЗАКЛАР (21.04-20.05). Душанба куни моддий манфаат кўрасиз. Сесанбада қилинган мулокотларнинг амалий натижи бераиди. Қолган кунлар бироз ноҳуш кечади. Аммо уқинманг. Йиқсанба куни бу муммалорнинг барчаси ечимини топади.

ЧАРГА (22.11-21.12). Йиқсанба куни ҳафталиб дам олинг. Чунки, душанба куни асабийликка бардом беришингиз керак. Кейинги кунлар ўйлаб кўйган барча жалаларнинг амалга ошиди. Пайшана куни сафарга чиқини маслаҳат бермаймиз.

ТОҒ ЭЧКИСИ (22.12-19.01).

МУНАЖЖИМЛАР

БАШОРАТИ

30 январь — 5 февраль

Дам олиши кунлари кайфиятнинг кунлари

қўнғинглизни төғдек кўтаради. Кейинги кунлар ҳамма тарафлама сизга қўйади. Пайшана сизга кўрадиган моддий рагбатнинг кейинги ҳафта учун ҳам сизга қувват баҳши этиб туради.

КОБФА (20.01-18.02). Йиқсанба куни ижодий кўтаринкини буласиз. Кейинги кунларнинг қандай бўлиши ўзингизнинг саъи-ҳаракатларнингизга борлиқ. Пайшана куни ишларнинг ёзишиб кетади, учрашув ва маслаҳат бермаймиз.

АРСЛОН (23.07-23.08). Йиқсанба куни соғинингизга эътибирилган борлиқ. Кейинги кунлар учун "Таваккал билан иш тутмаган" дегишилган.

ПАРИЗОД (24.08-22.09). Ҳафта бироз асабийликдан бошланади. Сафарга чиқманди. Чоршанбадан барча ишлар сиз томон юз буради. Шанба куни моддий рагбатнинг ширин мажаросига дуч келасиз. Пайшана куни сафарга чиқади ўйланг.

БАЛИҚ (19.02-20.03). Ҳафта бошида ҳар бир ишнингизни курбандишишади. Сафарга чиқманди. Чоршанбадан барча ишлар сиз томон юз буради. Шанба куни моддий рагбатнинг ширин мажаросига дуч келасиз. Пайшана куни сафарга чиқади ўйланг.